

III. 7. 186.
Teodor V. Păcățian.

Dramă
din popor,

în

cinci acte

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Localisată

după

Raupach.

* Sâmbăta morților. *

Prețul unui exemplar 60 bani.

SIBIIU.

„TIPOGRAFIA”, SOCIETATE PE ACȚIUNI.

1900.

111. 7. 100

Sâmbăta * * *

* * * morților.

Dramă din popor, în cinci acte.

Localisată, după Raupach,

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Teodor V. Păcățian.

Sibiu.

„Tipografia”, societate pe acțiuni în Sibiu.

1900.

Persoanele:

Petrilă, morar în Doinești.

Ileana, fiica lui.

Primăreasa, sora lui Petrilă.

Preotul Serafin.

Văduva Negrescu.

Ionel, feciorul ei.

Gherghel, cârcămar.

Ana, soția lui.

Doi copii ai lor.

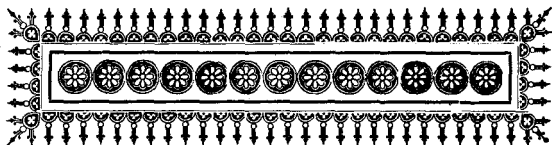
Iancu, țăran.

Nastase, gropar.

Andreiu,
Pavel, } ucenici la moara lui Petrilă.

Acțiunea se petrece în comuna Doinești, în timpul de față.

Aetul I.

Locuința văduvei Negrescu. O cameră sărăcăcioasă țărănească. E seară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scena I.

(Văduva *Negrescu* toarce la masă. *Ionel* intră mai târziu, cu traista pe spate).

Ved. Negrescu. Cum 'mi-se sbate ochiul! Să fie a rău sau a bine? A bine, că e dreptul.

Ionel (întrând). Bună seara mamă!

Ved. Negrescu. Vai, tu ești? Ești tu *Ionel*? Bine ai venit! Dar' cum? De unde vii?

Ionel. De unde viu? Dar' viu din Brustureni. 'Mi-am părăsit stăpâna!

Ved. Negrescu. Așa! Mai lasă gluma. Nu-ți șede bine, că acum ești mare.

Ionel. Nu-'i glumă, mamă; e adevărul, curatul adevăr!

Ved. Negrescu. Ce spui? 'Ți-ai părăsit stăpâna? Și bine, cum? De ce? Dar' șezi, Ionel. Șezi; vei fi cam obosit. E lung drumul ce 'l-ai făcut (îi întinde scaunul). Adecă 'ți-ai părăsit stăpâna. Hm. Și eu credeam că vii să mă chemi la nuntă, sau cel puțin la logodnă.

Ionel. La ce logodnă mamă?

Ved. Negrescu. Ean' las' nu te preface. La logodna cu stăpâna ta din Brustureni.

Ionel. Nici vorbă mamă! Cine 'ți-a umplut capul cu de astea?

Ved. Negrescu. Așa; 'mi-a umplut capul! Dar' de trei săptămâni nu se vorbește la noi, în Doinești, decât numai despre asta; și la noi știi tu că nu vorbesc oamenii în vânt.

Ionel. De astă-dată însă chiar în vânt au vorbit. Sânt fleacuri mamă. Nimic adevărat!

Ved. Negrescu. Nu ești curat la minte, Ionel! Sau e făcătură la mijloc?

Ionel. Ei bine, mamă; dacă știi cât știi, de ce să nu-'ți spun și ce nu știi? Dar' una te rog: să nu o dai mai departe. Din contră

spune oamenilor că n'a fost nimic adevărat din toată scornitura.

Ved. Negrescu. Adecă a fost totuși ceva?

Ionel. Da; n'o tăgăduesc; a fost. Băgasem eu de seamă, chiar înainte de Sfintele Paști, că stăpâna mea începe să fie mai cu alipire cătră mine; și vedeam și simțeam eu că-'i sînt drag. Dar' eu știam că din toată treaba nu poate să se aleagă nimica; mă înțelegi, *nu poate* să se aleagă nimica. De aceea voiam să o părăsesc încă la Paști. Cugetam însă în mine, că poate m'am înșelat în socoteală și de aceea am lăsat treaba moartă. Căldura stăpânei față de mine creștea însă cu zilele, și alaltăieri a isbucnit cu toată tăria. A venit la mine la moară stăpâna și era atât de rușinoasă încât abia a putut să-'mi spună să poftesc până la școală, că învățătoarea are să-'mi spună ceva. Dar' eu știam că învățătoarea ce vrea să-'mi spună și 'mi-am gândit, că ar fi mare vătămare dacă o femeie de treabă, cum e stăpână-mea, ar fi supărată prin aceea, că un copil sărac ca mine nu 'i-ar primi propunerea; de aceea 'i-am zis așa:

— „Stăpână dragă! de multă vreme nu mă simțesc prea bine în satul acesta. Am să-'ți

aduc om în locul meu, om mai destoinic decât mine, și eu plec. Nu te supăra, dar' eu plec; *trebuie* să plec“.

Ce crezi c'a făcut? A eșit din moară fără să-'mi răspundă măcar un cuvânt. Dar' a înțeles că ce se frământă în inima mea, pentru-că seara când am adus de nou vorba asupra plecării mele, 'mi-a răspuns supărată și cu jumătate de gură: „Fă cum vrei Ionel!“ Și așa am făcut. Ieri a venit celalalt, 'l-am lăsat în locul meu, și eu am plecat. Atâta e tot!

Ved. Negrescu. Și să nu moară omul de necaz? Auzi minte! Să lași tu norocul din mână! Din copil sărac puteai să ajungi deodată om cu stare, stăpân de moară, și tu dai cu piciorul în norocul ce vine singur la tine?

Ionel. Bine mamă, puteam eu să fac altcum? Puteam eu să mă căsătoresc cu una, când iubesc pe alta? Și apoi, nu înșelam eu pe buna mea stăpână dacă-'i spuneam că-'mi este dragă?

Ved. Negrescu. Astfel de lucruri se uită toate în căsătorie. Și apoi ce crezi tu că se va alege din dragostea ta pentru *Ileana*?

Ionel. Ce va vrea Dumnezeu. Dar' spune-'mi ce mai face? Cum o duce?

Ved. Negrescu. Cum s'o ducă! A slăbit rău biata fată. Nici nu se poate altcum. Duce zile grele cu bătrânul și tot ce aude din gura lui sînt vorbe de ocară și de înjurătură.

Ionel. Biata Ileană! Zeu, și Dumnezeu e prea aspru cu unii oameni. Celei mai bune fete din lume 'i-a dat un astfel de tată! Că pe mine m'a dat afară din moara lui, cum a văzut că eu și Ileana ne sîntem dragi, nu mă supără; dar' că pe fata lui a amenințat-o că o va scoate din casă ca pe o fată stricată dacă mai vorbește cu mine, e un lucru pe care nu-'l pot ierta și nu 'i-'l va ierta nici cerul!

Ved. Negrescu. Și de atunci e și mai rău! Ear' acum se vorbește, că bătrânul vrea să o mărite după feciorul lui Oancea, cel avut, din Brustureni!

Ionel. Dacă o fi să se întemple asta să știi mamă că pentru mine nu mai este loc în lume!

Ved. Negrescu. Nu vorbi ca un păgân. Vrei să te iai la ceartă cu Dumnezeu și să-'i spui: nu mai rămân în lumea asta, fiindcă

nu-'mi dai pe aleasa mea? Dar' bunul Dumnezeu poate-că *nu vrea* să 'ți-o dea!

Ionel. Sgârcitul ei de tată nu vrea! Pentru-că bunul Dumnezeu, așa cred eu, se bucură când vede între oameni o atragere atât de curată și de credincioasă.

Ved. Negrescu. Atragere curată și credincioasă! Într'adevăr că așa e. Dar' dacă nu se poate alege nimica din ea e earăși degetul lui Dumnezeu, care-'ți spune să-'ți scoți gândurile din cap, pentru-că altcum atragerea nu e curată. O fată pe care n'o poți lua în căsătorie se n'o iubești; tot așa cum n'ai să iubești nici muierea deaproapelui. Mă 'nțelegi?

Ionel. Dacă ar fi cu putință să poți voi să nu mai iubești pe una pe care o iubești!

Ved. Negrescu. Toate se pot face în lume, cu muncă și cu rugăciune. Fii deci cuminte Ionel și 'ți-o scoate din cap!

Ionel. Dacă s'ar putè așa ușor!.. E aproape anul de când m'am dus din sat și n'am mai văzut-o și nici n'am auzit nimica despre ea, pentru-că n'am întrebat de nimeni, și totuși, toate au rămas și sânt așa cum erau!

Ved. Negrescu. Dar' ce rost are?...

Ionel. Dacă așa întrebi mamă, nu-'ți pot da nici un răspuns. De ce are omul răsuflare? Aerul nu are nici un gust și totuși îl înghițim. Nu stîmpără nici foamea, nici setea, și omul totuși nu poate să trăească fără aer!

Ved. Negrescu. Știi tu foarte bine că bătrânul Petrilă mai bucuros își vede fata întinsă pe scândură, decât să o vadă măritată după un flăcău sărac cum ești tu!

Ionel. Asta nu e în voea lui, e în voea lui Dumnezeu! Cine știe ce se mai poate întempla? Într'un an și într'o zi multe se pot schimba.

Ved. Negrescu. Știu și te înțeleg. Tu aștepți moartea lui Petrilă. Dar' e păcat Ionel să te razimi de moartea unui om care 'ți-a fost ca și tată, pentru-că 'ți-a fost dascăl și stăpân. Și apoi poți să te înșeli. Bătrânul Petrilă e drept că tușește, dar' pentru aceea poate să trăească încă mult. Și nu poți ști dacă necazul cel mult nu va face cumva ca Ileana...

Ionel. Mamă, nu vorbi astfel dacă nu vrei cumva să-'mi perd mințile. Eu nu-'i

dorese moarte lui Petrilă. Bunul Dumnezeu va face cu el ce va vrea. Dacă îl va chema la sine e voea lui nu dorința mea. (Scoate fluierul din traistă)... Dar' m'am cam încălzit. Mai es nițel pe afară mamă. Vreau să scot o doină din fluier, ca să o audă Ileana. Sună mai bine afară, la largul lumii.

Ved. Negrescu. Să n'o faci Ionel! Asta să n'o faci!

Ionel. Fluierul 'mi-a fost singura mângâiere și singurul leac în aceste cincizeci de săptămâni trecute. Nu pot să adorm mamă, până nu-'mi vărs necazul și nu-'mi cânt cântecul. Așa m'am obicînit și nu pot altcum.

Ved. Negrescu. Taci din gură, că o spuseseși tu singur de ce vrei să cânti din fluier!

Ionel. Apoi da; pe vremea când eram împreună și veseli ședeam unul lângă altul, Ilenei îi făcea totdeauna nespusă bucurie dacă eu după munca zilei luam fluierul dela grindă și scoteam câte o doină din el. Se va bucura și astăzi biata fată când îmi va auzi fluierul. Și apoi ce! Să nu-'i mai fac ei nici o plăcere?

Ved. Negrescu. Eu cred că 'ți-am vorbit destul de bine și de frumos; așa de

frumos cum numai o mamă poate să-ți vorbească. Dacă nu vrei să mă înțelegi și să mă asculți, mergi, aruncă-te singur în prăpastie!

Ionel. Cum în prăpastie? Dar' vreau eu să fac ceva rău? Nu vreau nici măcar să o văd, pentru-ca să nu o fac cumva să calce supunerea cu care e datoare tatălui ei, celui-ce a oprit-o să mă mai vadă. Dar' vreau să o vestesc că sînt acasă. Vreau să-i spun, cu ajutorul fluierului, că Ionel a venit, Ionel e aici și Ionel se gîndește la ea! (Ionel ese).

(*Cortina mică*).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Schimbare.

O cameră mică în casa lui Petrilă.

Scena II.

(*Ileana și primăreasa*).

Ileana. Bine că vii mătușă! Nu știi cât de grea îmi este inima.

Primăreasa. Cam dau cu socoteală. Din pricina lui *Iancu*, care vorbește afară cu tatăl-tău. Așa e?

Ileana. De bună-seamă mă pețește.

Primăreasa. Nu-ți face inimă rea. Astăzi n'ajunge încă treaba până acolo. A

fost Iancu și la noi; a vorbit cu bărbatu-mi-o, cu primarul, și m'o rugat și pe mine să vii la voi, că ar voi să vorbească în fața mea cu tine, dacă o fi să-și primească tată-to bine.

Ileana. Cu mine vrea să vorbească? Dar' eu ce pot să-și spun?

Primăreasa. N'ai să-și spui nimica. Ai să împlinești dorința tatălui tău.

Ileana. Atât. Ori-cât de rău să-și cadă, dacă tata cere mă voiu mărita după Iancu. E destul de rău că nu pot asculta sfatul tatei să uit pe Ionel. Cel puțin unde se poate vreau să mă arăt supusă și ascultătoare.

Primăreasa. Vezi așa, așa e bine. Iancu al lui Oancea e copil deștept și de treabă. E din casă bună și satul întreg îl are drag. Și apoi peste casa în care sînt creștini și oameni temători de Dumnezeu se revarsă și darul de sus; ori-cât de mare să-ți fie durerea cu care întri în ea, va trece și va fi uitată. Nu dau un an și tu vei uita pe Ionel. Crede-mă că-și vei uita!

Ileana. Nici-odată mătușă! Nu se uită așa ușor ce 'ți-e drag. Și nici n'ar fi frumos

dacă 'l-aș uita atât de curând, pe el, care ține atât de mult la mine.

Primăreasa. Vorba vine. Dar' să zicem că și el te-ar uita pe tine!

Ileana. Nu se poate. Îl cunosc prea bine.

Primăreasa. Ba se poate. Și la urma urmei nici nu 'i-se poate lua în nume de rău. Va ști și el foarte bine, — așa de bine ca și noi, — că din dragostea voastră nu se poate alege nimica. Ei, dacă 'i-ar eși acum norocul în cale și ar da de o femeie, pe care, chiar și se nu-'i fie dragă, dar' să o poată suferi în jurul seu: n'ar fi mai bine oare să întindă mâna după noroc decât să rămână cu dorul și cu jalea până la bătrânețe? Pentru-că uite! .

Ileana. Mătușă! Spune-o rupt ales. Ionel nu se mai gândește la mine! Așa e?

Primăreasa. Tu ești fată cuminte Ileano. Vei înțelege ușor ce-'ți spun. Vorba e, — o știe tot satul, — că Ionel se însoară. Ia pe stăpâna sa, pe veduva morăreasă din Brustureni. O cunosc. Am văzut-o, acum sânt vre-o zece ani, la un târg de țeară. Era fată mare pe atunci și era foarte frumoasă. Ei, azi va ave și ea vre-o treizeci, dacă nu

mai bine; și Ionel încă are douăzeci-și-cinci. Ea e bună econoamă; copiii n'are, dar' are avere frumoasă, pentru care e de lipsă un bărbat în casă ca să o grijească; și așa eu cred, că Ionel foarte bine face că-și leagă capul cu ea.

Ileana. Dumnezeu să le dea viață bună și traiu fericit. (Se șterge la ochi).

Primăreasa. (Desmierdându-o). Așa e bine și frumos, Ileano. E voea lui Dumnezeu așa, și omul trebuie să 'i-se supună. Dar' și tu trebuie să faci tot ce-'ți stă în putere ca să 'ți-l scoți din cap.

Ileana. Mă voiui sili, mătușă! Și mă silesc de mult s'o fac. Ziua întreagă, fie cât de lungă, nu mă gândesc la Ionel decât poate de două-trei-ori. Și totdeauna când simțesc căldură în jurul inimei mă apuc de lucru și muncind din greu 'mi-se respiră gândurile. Dar' seara e mai greu, mătușă. După-ce se stinge lumina și se face tăcere în casă de 'mi-se aud și bătăile inimii, mă gândesc la fluierul lui și la doinele ce le scotea din el și nu pot să adorm. Dar' bun e Dumnezeu, se vor îndrepta ele toate spre bine.

Scena III.

(*Cei de sus. Iancu intră.*)

Iancu. Nu vă supărați, dar' am intrat, poate fără să fiu dorit. . . Bună ziua!

Primăreasa. Ziua bună, Iancule!

Ileana. Bună ziua!

Iancu. Și fiindcă vecinul Petrilă e învoit, cum se zice, am intrat să vorbesc și cu Ileana.

Primăreasa. Șezi, Iancule. Poștește și șezi. (Îi întinde un scaun).

Iancu. Ileană! Vei ști și d-ta, că părinții nostri ar dori să ne vadă legați prin căsătorie unul cu altul, dacă cumva nu e scris altcum în cartea Celui de sus. Și cum Dumnezeu 'ți-a dat o inimă atât de bună și un cap atât de înțelept, pe lângă hărnicia despre care 'ți-a mers veste în toate satele, vei înțelege, că dorința părinților nostri e și dorința mea. Știi, că tata 'mi-a predat jumătate din avere. Am casa mea, am vitele mele, și așa toate ar fi bune; dar' vorba e ce zici d-ta, de aceea am venit să te întreb, cu toate-că nu e obiceiul (se șterge pe frunte).

Ileana. Dragă Iancule, nu vei crede că sânt atât de îndărătnică să nu mă supun voinței tatălui meu?!

Iancu. Doamne ferește! Dacă aş crede așa ceva despre o fată ca d-ta, nu m'aş da cu gândul să păşesc cu ea la căsătorie. Dar' eu zic așa, dacă e adevărat că ce leagă Dumnezeu oamenii se nu strice, trebuie să fie adevărat și aceea, că ce nu vrea Dumnezeu oamenii să nu lege. De aceea, voiam ântâiu dela d-ta. . .

Ileana. Știi foarte bine, că totdeauna când 'mi-ai dat binețe 'ți-am mulțumit cu cuviință; și de câte-ori ai călcat pragul casei noastre te-am primit bine. Ce mai vrei să știi?

Iancu. Adevărat, că te-ai purtat totdeauna ca o fată cuminte și bine crescută. Dar' acum nu e vorba de asta. Uite, eu cred că ar trebui să ne fim drag unul altuia, dacă vrem să trăim în fericire unul cu altul până la capătul vieții. Să ne iertăm unul altuia greșelile, să purtăm împreună greutățile vieții și necazurile ce le va trimite cerul asupra noastră. De aceea, aş voi să te întreb, dacă simțеști și d-ta atragere cătră mine cum simțesc eu cătră d-ta, și cred că-'mi vei da răspuns lămurit și înțelept.

Ileana. (După-ce se gândește puțin). E greu unei fete, Iancule, să vorbească prea la

înțeles despre astfel de lucruri. Dar' fiindcă 'ți-ai deschis inima întreagă, voiu căuta să-mi deschid și eu pe a mea. Află deci, că dacă tata cere să mă mărit după d-ta, eu nu mă voiu împotrivi ca o fată îndărătnică. Voiu asculta de el și-'i voiu împlini dorința. Știu că ești din casă bună și ești foarte de treabă și știu că nevasta d-tale are să o ducă foarte bine. Dacă o fi să fiu eu a d-tale, mă voiu ruga lui Dumnezeu să-mi dea putere, ca să-mi pot face datoria ca soția d-tale, așa ca d-ta să fi mulțumit. Dar' inima, Iancule, inima nu 'ți-o pot da. Nu-'ți pot da ce nu stă în puterea mea, ci în puterea Celui de sus!

Primăreasa. Singur ai cerut Iancule, ca Ileana să-'ți spună rupt ales, adevărul, curatul adevăr. Să nu te superi acum...

Iancu. Nu mă supăr. Sânt chiar mulțumitor Ilenei. Mai bine acum decât mai târziu. Dar' e greu să te împaci cu cugetul, — deși puteam să știu și până acuma. (Întinde Ilenei mâna). Rămâi cu bine Ileano și Dumnezeu să-ți ajute dacă va fi să ai vre-o neînțelegere cu tată-to pentru mine. Dar' eu am să-'i spun că nu e voea lui Dumnezeu să

ne legăm capul unul cu altul. Rămâi cu bine și fii sănătoasă.

Ileana. (Cade pe gânduri).

Iancu. (Întinde și primăresei mâna). Rămâi cu bine și d-ta și-ți mulțumesc pentru vorbele bune puse pentru mine.

Primăreasa. Ce se facem, Iancule? Voea lui Dumnezeu. Să fii sănătos. S'ajungi în pace acasă și să spui sănătate la părinți!

Iancu. Vă mulțumesc. Li-oiu spune! (Ese).

Scena IV.

(Cei rămași. S'a înserat. Ileana aprinde luminarea).

Ileana. Vai, mătușă, n'am făcut bine.

Primăreasa. Ba bine; totdeauna face bine omul când spune adevărul. Știi că adevărul e plăcut și oamenilor și lui Dumnezeu.

Ileana. Dar' tata eară mă va certa urît.

Primăreasa. Las' că vorbesc eu cu el. Am să-i spun cum s'au întemplat lucrurile. Va înțelege și el, că n'ai făcut alta decât ai dat răspuns cinstit la o întrebare cinstită...

Ileana. Ba n'am făcut bine, n'am făcut bine! Cât de ușor se poate întempla să vină altul, care nu e atât de cuminte și de treabă ca Iancu; unul care trage cu ochiul numai la

banii lui tata, nu la inima mea, și eu va trebui să mă supun voinței tatălui meu și se iau pe cel mai slab, fiindcă n'am voit să iau pe cel mai bun.

Primăreasa. Lasă-le toate în grija Celui de sus și nu-'ți face inimă rea pentru ori-ce lucru de nimica.

Ileana. Ai dreptate, mătușă. Vecinic mă aflu cu frica 'n sîn și de aceea nu e mirare că uit câte-odată de D-zeu. Dar' am să-mi pun toată nădejdea în el. Căci el știe mai bine că nu 'l-am uitat nici-odată și nici nu-'l voi uita.

Primăreasa. Se 'nțelege. În el e nădejdea și la el e mângâierea. Noapte bună deci și dormi în pace. Am să vorbesc cu tată-to și să-i spun să-ți dea astăzi pace, să nu te mai certe. E zi de Sâmbătă, mâine e Duminecă; nu e frumos și e păcat dacă nu te lasă să petreci în liniște ziua Domnului. Fără ocară cu greu vei scăpa. Dar' cine să poarte ocară părinților dacă nu copiii?

Ileana. (Confusă și fără a asculta ce-'i spune primăreasa). Mătușo! Auzi mătușo? E tinără morărița din Brustureni?

Primăreasa. 'Ţi-am spus că e cam de treizeci. Poate ceva mai bine.

Ileana. Iartă, dar' n'am auzit. Ei, să de Dumnezeu să-'l iubească din toată inima şi să-'i facă — dulce vieaţa. (Înduioşată). Să se bucure şi să fie veselă când el se va bucura şi să plângă când el va fi supărat şi trist, când va plânge el. Dar' de ce să plângă? N'are pentru-ce să plângă. Nu va plânge. Se va bucura, va fi fericit, pentru-că va avè tot ce-'i doreşte inima.

Primăreasa. Ce? N'ai să 'ţi-'l scoţi odată din cap? (Îi şterge lacrămile). Dacă faci aşa când sînt eu de faţă, ce amarul tîu vei face când eşti singură? Ileano, Ileano! Tu ne faci la toţi mare grije şi durere.

Ileana. Nu te supăra şi nu mă mostra şi tu mătuşo, că atunci zău de mai ştiu ce să mă fac şi cătră cine să mă mai întorc, ca să-'mi uşurez inima. Noapte bună. Vorbeşte cu tata. Spune-'i să mă ocărască. Poate-că sînt vrednică de ocară. Dar' să nu mă ameninţe că mă trimite la rudeniile dela oraş, că cu asta mă omoară. Mai bine 'n mormînt. De-o fi să mă trimită la oraş, puteţi să-'mi ţineţi gata lumina.

Primăreasa. Nu vorbi așa Ileano. Astfel de gânduri trebuie să 'ți-le scoți din cap. La oraș nu vei merge câtă vreme voi mai pute pune câte-o vorbă bună la tatăl-tău. Fii cuminte și fii tare. Vei vedea că toate se vor întoarce spre bine, mai curând de cum crezi tu. Noapte bună.

Ileana. Noapte bună și somn ușor.

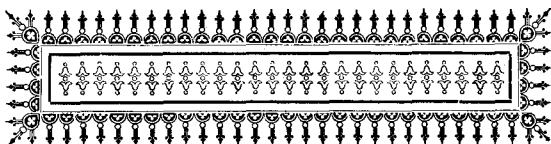
Primăreasa. Somn ușor îți poftesc eu ție. Roagă-te și-'ți va veni somnul. (Îi întinde mâna și ese).

Ileana. (Îngândurată). Va fi mai bine? Se vor întoarce toate spre bine? Dar' ce să se mai întoarcă spre bine? S'au isprăvit toate! (Suspină). Și apoi? În cele din urmă are dreptate. Ce să mai aștepte? Zădarnică e ori-ce nădejde și așteptare. Dar' o inimă credincioasă n'ar trebui totuși să facă așa. Nu e cu cale să facă așa. Adevărat, că și eu era gata să întind mâna lui Iancu, dar' la mine e cu totul alta. Eu am un tată de care trebuie să ascult. . . . Nu cumva a auzit că vreau să mă mărit după Iancu și din amărăciune? . . . Dar' nu se poate. Ar fi așteptat să vadă ântâiu dacă e adevărat! . . . Toate

s'au isprăvit. Mai nainte ziceam de multe-ori: dacă 'i-ar da Dumnezeu noroc să găsească vre-o comoară sau să facă vre-o moștenire; ori de ar da Dumnezeu să se mai moaie inima tatălui meu. Dar' acum nu mai poate ajuta nimica, nici norocul nici Dumnezeu. Când voiu sta seara pe pragul ușii, sau voiu ședè afară la uliță, nu voiu mai avè la cine să mă gândesc. Voiu fi o sërmană orfană părăsită, care nu mai are pe nimenea în lumea aceasta. Gândurile mele vor sbura rëslețe prin aer și se vor întoarce earăși la mine, ca porumbul din corabia lui Noe. (Isi șterge lacrëmile). Ei, bun e Dumnezeu. Va ajuta el. Dar' e vremea culcării. (Ia luminarea în mână, ca să o stingă. Deodată se aude fluerul lui Ionel). Ce e? Ce aud? Fluierul lui Ionel? Ionel e acasă? Ionel a venit? Ionel mă vestește că a venit, că e acasă, că a venit să mă vadă? Ionel 'mi-a rămas credincios? Ionel mă iubește? Ionel! Ionel! (Pune luminarea earăși pe masă și ese repede).

(Cortina mare).

Actul II.

Altă cameră în casa lui Petrilă.

Scena I.

(Primăreasa, Ileana).

Primăreasa. Am venit să mai vorbesc odată cu tată-to. Să-'i spun rupt ales, că așa nu mai merge. Ce are să se aleagă din tine? Te uști ca o floare, pe zi ce merge. Ochii 'ți-se scufundă, fața-'ți îngălbinește și te-ai făcut ca o trestie. Sînt urmele necazului și necazul roade și omoară. Necazul e rea boală, te bagă în groapă dacă nu-'l lecuiești din vreme.

Ileana (cu resignare). Muncesc și mă rog. Ce pot să fac alta?

Primăreasa. Să-'ți iai gândul dela omul pe care tată-to îl urește din toată inima și după care nu te va da nici-odată.

Ileana. 'L-am rugat eu vre-odată să mă dea? A auzit tata un cuvânt de jeluire din gura mea, sau a văzut el vre-o lacrimă în ochii mei?

Primăreasa. Doamne ferește. Asta nu. Tu ești fată bună și nimeni nu-ți poate face nici o muștrare. Dar'...

Ileana. Și totuși tata mă muștră în fiecare zi și în fiecare cias. Cu muștrare și ocară mă cule seara, și muștrarea și ocară mă scoală dimineța din pat. Până la miezul nopții mă frământă necazul și amarul zilei trecute, și după miezul nopții frica de ziua următoare. Și așa merge zi de zi. E mirare deci că mă usuc și îngălbinesc ca floarea soarelui?

Primăreasa. Tocmai de aceea vreau să vorbesc cu tată-to. Vreau să-i spun...

Ileana. Lasă-l, mătușă, nu-i mai face inimă rea. Cu amar și cu necaz, dar' trec zilele, una după alta. Vor trece ele toate și cu ele se va sfârși și amarul și necazul meu.

Primăreasa. Adecă cum înțelegi tu asta?

Ileana. Cum s'o înțeleg? Eu am tot auzit, — și cred chiar că așa este și așa trebuie să fie, — că bunul Dumnezeu nu dă nimănui

mai mult decât poate purta. Va lua el povara și de pe umerii mei atunci când va veni vremea și când cupa va fi plină.

Primăreasa. Negreșit că-'i așa; dar' la oameni cari 'și-au trăit traiul. O fată de douăzeci de ani se nu se gândească la moarte. Pentru tine e foarte departe vremea aceasta, dacă va vrea Dumnezeu.

Ileana. Ba e foarte aproape, mătușo! Foarte aproape.

Primăreasa. Nu vorbi așa. De unde știi tu? De unde poți tu să știi vocea lui Dumnezeu?

Ileana. De ce să nu 'ți-o spun? Și așa are să o știe în curând satul întreg. Astă primăvară când eram foarte mâhnită și amărîtă am auzit cucul cântând și 'l-am întrebat câți ani îmi dă. Și știi câți 'mi-a dat? *Unu.* Auzi, *unu!*...

Primăreasa. Cine mai crede astăzi în de astea!

Ileana, Nu-'i așa, mătușo. Prorocia cucului s'a împlinit de multe-ori, chiar și la biata mama. De ce nu s'ar împlini și la mine?

Și n'ar fi oare mai bine să se împlinească, chiar și înainte de vreme? Ce să se aleagă de mine? Tata vrea să-'l uit cu ori-ce preț și eu nu pot. Nu pot mătușo, nu pot!

Primăreasa. De ce să nu poți?

Ileana. Pentru-că Ionel a lăsat norocul din mână pentru mine și tocmai pe când eu eram gata să-'mi dau mâna altuia. N'aș fi vrednică, mătușo, să mă încălzească razele de soare dacă 'l-aș uita!

Primăreasa. (Privește pe fereastră). A, uită, vine tată-to dela moară. Lasă-mă singură cu el. Vreau să-'i vorbesc odată la inimă.

Ileana. Mai bine n'o face, mătușo, pentru-că torni uleu pe foc. Faci din rău mai rău.

Primăreasa. Mergi numai și mă lasă singură cu el.

Ileana. Vei vedè că nu se poate ajuta nimica; dar' chiar nimica (ese).

Primăreasa. E rău de tot. Dacă o fi s'o perdem, păcatul are să mă apese și pe mine. De aceea vreau să vorbesc lămurit cu frate-mi-o. Vreau să-'i deschid ochii până mai este vreme.

Scena II.

(*Primăreasa. Petrilă.* Intră ținând în mână o cucuvae împușcată; în urma lui un ucenic dela moară).

Pctrilă. (Fără a vedè pe soru-sa). Te-am prins, proroc afurisit ce erai! Acum o să dai pace oamenilor și o să-ți lași să poată dormi. Tu javră urîcioasă. A! ai voit să gătești altora groapa, dar' ți-ai cântat ție »*în veci pomenirea*«. (Cătră ucenic). Ești bun țintaș, Andreiu, ai nimerit-o bine.

Primăreasa. Bună ziua frate! j

Pctrilă (scurt). Bună ziua!

Primăreasa. Ce ai aici?

Pctrilă. Ce am? Vênat. Pradă bună. O cucuvae. Nu vezi? De două nopti cântă mereu pe coperișul casei mele, ca-și-cum n'ar mai fi case în sat. De seară voia să vină și a treia-oară, dar' Andreiu 'i-a tăiat pofta de cântare. Vină încoace Andreiu. Ești bun băiat. Na! (Îi dă bani). Bea în sănătatea stăpânului tău. Dar' să beai de trei-ori. Auzi? De trei-ori. (Îi predă cucuvaia). Și pe afurisitul ăsta de cântăreț să 'mi-'l pironesti în poartă. Dar' ia cuie mari și le bate bine. Să poftească

să cânte acolo, în vânt și ploaie, ca să-și spărie vița. Așa să faci Andreiu. Du-te! (Ucenicul ese).

Primăreasa. Aș vrea să vorbesc cu tine ceva, dacă se poate.

Petrilă. Poftim, poftim. Cum să nu se poată?

Primăreasa. Vreau să-ți spun, că cu fata ta e foarte rău. Se usucă pe picioare și se topește vîzînd cu ochii.

Petrilă. Se topește? Se usucă? Alta n'ai să-ți spui? Nu vreau să aud nimica și nu vreau să știu nimica. Se usucă?

Primăreasa. Pe zi ce merge e tot mai slabă și ar fi mare păcat și mare greșală dacă ai lăsa să o doboare amarul și necazul la pămînt în floarea tinereții.

Petrilă. N'ar fi nici o pierdere. Ar fi cu o încăpățînată mai puțin. Ar pieri o proastă care alungă norocul dela sine numai pentru-că și-a legat capul de un perde-vară, de un sărîntoc, de un cerșitor...

Primăreasa. Nu-ți mai înmulți păcatele. Cerul ar pute într'adevăr să te pedepsească, chemîndu-ți fata la sine, și atunci nu știu zău ce vei face, — singur pe lume.

Petrilă. Ei, comedia dracului. Crezi tu că-mi voiu da cu capul de păreți, fiindcă *domnișoara* e cam galbină la față și 'i-s'au cam scufundat ochii? Dar' de ce e galbină la față? Rabdă foame, sete, frig? Îi lipsește ceva? N'are tot ce-'i trebuie? Și de 'i-s'ar face obrazul alb ca făina albă, sau galbin ca ceara, Petrilă aceea va face ce *el* vrea și ce *el* crede că e bine!

Primăreasa. Gândește-te mai bine asupra lucrului până nu e prea târziu. Nu uita, că ție și de altcum îți trebuie un ajutor la moară. Ești aproape de șesezeci, și pe deasupra ești și bolnăvicios...

Petrilă. Cine-'i bolnăvicios? Nu-'i adevărat. Sănătos ca peștele. Nici-odată n'am fost mai sănătos ca acum. Dar' ved eu ce e. Voi așteptați moartea mea fiindcă tușesc câte-odată. A, vă înșelați; faceți socoteala fără cârcimar. Nu mor; în ciuda voastră nu mor!

Primăreasa. Dumnezeu să-ți dea viața cea mai lungă ce o poate purta omul. Dar' vorba e că toți sântem muritori. Îți va veni și ție rîndul și atunci nu vei pute lua nimica cu tine.

Petrilă. Nimic; chiar nimic. Ai dreptate. Așa e. Și fiindcă e așa, mai bine era dacă nici nu veniam pe lume. Rău destul, că nu pot duce cu mine agoniseala mea; auzi: *agoniseala mea*, — dar' de zece-ori mai rău, dacă aceea ce am agonisit cu sudoarea feței mele ar căde de-a gata în poalele unui cerșitor!

Primăreasa. Nu uita că tot ce ai e dela Dumnezeu. E darul lui Dumnezeu!

Petrilă. Darul lui Dumnezeu? Măgărie. Cade cumva banul de-a gata din cer, bunăoară ca zăpada, sau crește pe câmp ca fânul, ori în pădure ca bradul? Adă-ți aminte ce eram eu pe vremea când după moartea părinților am primit moara. Știi că moara era încărcată de datorii; pe tine te-am măritat cu zestre, nevasta 'mi-am înmormântat-o, — ce 'mi-a mai rămas? Aproape nimic. Dar' am muncit, am cruțat, am chivernisit bine, am dus lipsuri și mă tocmeam până și cu somnul, câte ciasuri sê-'l sufer în pat lângă mine și așa am adunat și am pus la grămadă. Eram și eu tinăr. Aș fi umblat bucuros și eu la petreceri, la joc, la șezătoare, la birt, cu cupa de vin pe masă, înaintea nasului, — dar' n'am

făcut-o. Mă uitam de-o sută de ori la ban și-l strîngeam bine în palmă. Ceea-ce am, eu am câștigat, eu singur, din sudoarea mea. Pe cale cinstită, pentru-că nimeni nu poate spune că Petrilă a înșelat la vămuială!...

Primăreasa. Ai dreptate. Ai câștigat tu singur și pe cale cinstită aceea ce ai; asta o știe lumea și Dumnezeu. Dar' ce folos de întreg câștigul tău, dacă el nu-ți ferește și nu-ți poate fericii fata, singura ta fată? Uite, nevasta ta încă a adus puțină zestre la casă...

Petrilă. Adus; dar' mă lua ea oare de bărbat dacă eu nu dădeam mai nainte probe că știu cruța și știu agonisi? De altcum mai bine nu mă lua de bărbat, pentru-că atunci n'aș avea astăzi o fată înderțnică și stricată. Muierea mea era cu totul altcum. Ea era singura mea mângăiere pe lume, tot așa cum singura ei plăcere era munca, ear' podoaba ei curățenia. Se bucura cu mine împreună totdeauna când făceam câte-o afacere bună și puteam pune ceva la o parte. De când a luat-o Dumnezeu nu mai am nici o bucurie. Voi toți îmi sînteți dușmani!

Primăreasa. Ne faci mare nedreptate, frate.

Petrilă. Ba de loc. Dacă n'ar fi așa, n'ați cere dela mine să-mi iau de ginere pe omul, care de douăzeci-de-ori pe zi privește în fața mea numai pentru-ca să vadă dacă nu 'mi-s'au înmulțit încrețiturile pe frunte și care nu știa ce să se facă de bucurie când mă auzia câte-odată tușind. Pe scurt, omul care abia așteaptă ciasul să mă vadă așezat în sicriu.

Primăreasa. Vorbești fără temeiu, frate. Asta n'a făcut-o Ionel, pentru-că Ionel are o inimă mult mai bună de cum crezi tu.

Petrilă. Lasă-'l, că mă îngrozesc când îi aud de nume și când îmi închipuiesc numai, că pârlitul ăsta ar pute să facă odată pe stăpânul în casa mea, în curtea mea, în moara mea, moara mea cu patru petri, și ar trăi din banii mei șezând cât e ziulica în scaunul meu. Nu; nu vreau să mai aud și să mai știu nimica. Mergi acasă. Fii sănătoasă și nu te mai osteni să faci pe mijlocitoarea. Vină cât se poate de rar pe la mine, ca să nu-'mi îndemni fata și mai mult la nesupunere. Mergi acasă; pentru-că dacă v'ați smulge amândouă toți perii de pe cap pe mine tot nu mă puteți îndupleca să fiu altcum. Du-te acum. Du-te și să nu te mai väd!

Primăreasa. Așa vorbește frate cătră soră? Dar' te ascult și plec. Mă duc cu gândul să mă rog mult lui Dumnezeu să-ți îndrepteze spre bine mintea și inima înainte de a fi prea târziu. Rămâi cu bine! (Ese).

Petрилă. Cum adecă? De aceea am asudat eu și m'am chinuit ziua noaptea, iarna vara, în frig și în căldură, ca să nu mai fiu stăpân în casa mea? Ce? Eu să-mi iau fata de mână și să-i zic cumva așa: „Uite dragă, aici e întreaga mea avere; dă-o cerșitorului de care-ți place ție și ochilor tăi, ear' eu voi schimba cu el; voi lua traista și voi pleca în cerșit“. Atâta ar mai trebui. Dar' le voi arăta eu, că *eu* sânt stăpân în casa mea! Am să pun capăt la toate. (Deschide ușa). Ileano! Ileano! (Închide earăși ușa). Au să mă lase în pace când vor vedè și vor înțelege, că mai ușor le e să miște biserica din locul pe care se află decât să moaie inima unui om ca și mine.

Scena III.

(*Petрилă, Ileana, întră*).

Ileana. M'ai chemat tată?

Petрилă. Da; te-am chemat sufletelul meu. Vino încoaci, turturica tatii!

Ileana. Ce vrei cu mine de mă iai așa în batjocură?!...

Petrilă. Mătușă-ta, *buna* ta mătușă zice că slăbești pe zi ce merge, și așa vrea să știi ce-ți lipsește? Spune sufletelul tatii ce să fac să-ți vină la loc rumeneala feței? Să nu-ți cumperi tata vre-o păpușe cumva, — vr'un *Ionel*...

Ileana. Nu mă omorî tată cu vorba. Știu eu bine că nu-l poți suferi. Și apoi nu poți spune că o singură dată te-aș fi rugat să fi mai cu cruțare față de el.

Petrilă. Nu, nu; dar' ai trimis pe mătușă-ta să-mi spună că vrei să mori dacă nu 'ți-l dau. Nu muri draga tatii, fii bună nu muri. Să știi, că mă prăpădesc fără tine!

Ileana. Vai, înceată odată tată!

Petrilă. Adecă cum? Să es din curtea mea și din casa mea, draga tatii, pentru-ca să fac loc lui *Ionel*? Cu bucurie! Cu mare plăcere. Caută-mi o traistă bună și un băț tare. Tu ești fată bună, poate-că mă vei milui și tu când voi ajunge pe la poarta voastră, adecă pe la poarta *mea*.

Ileana. (Plângând) Tată, tată! Ce 'ți-am greșit de mă omori cu mustrarea? Dacă 'mi-am

dat inima unui om pe care tu nu-'l poți suferi, — martor imi este Dumnezeu cel atotștiutor că nu s'a făcut cu voea și cu știrea mea. Așa a venit de sine lucrul, și eu sînt gata să fac tot ce ceri dela mine pentru a îndrepta greșeala aceasta. Dee Dumnezeu să te bucuri multă vreme de averea ce o ai, în pace și deplină sănătate. Ear' pe mine lasă-mă să plec din casa ta, pentru-că vîd că-'ți sînt spin în ochiu. Am învățat să muncesc; voiu merge să muncesc la alții; mă voiu căpătui și eu undeva la vre-un stăpîn...

Petrilă. Ce? Cum? La stăpîn? Fata mea servitoare la stăpîn? Fată stricată ce ești; să pleci numai decît din casa mea! Să pleci! Fă-'ți bagajul și ia-'ți drumul; dar' nu la stăpîn; la neamuri la oraș, acolo te trimit!

Ileana. Pentru numele lui Dumnezeu, tată, numai la oraș nu mă trimite. Fie-'ți milă de fata ta și n'o trimite acolo unde trebuie să moară de urît și de necazul ce o așteaptă. Gîndește-te la Dumnezeu, tată, și te gîndește că în curînd te poate chema cerul la sine și se poate că pe patul de moarte...

Petrilă. Taci, păcătoaso! Ascultă ce-'ți spun! Vrei să te lapezi de ștregarul ăla?

Ileana. Vreau tată; vreau. Fie voea ta!

Petrilă. Bine; tu știi că nu pot să-ți sufer sbierăturile din fluier. Sînt pasări destule cari cîntă seara și noaptea cîntece de moarte, de ce să mai cînte și el? Bagă bine de seamă, dacă-’l mai aud odată cîntînd din fluier și dacă nu se cară în curînd din sat, pleci numai decît la oraș, la neamuri. Așa să știi! (Cineva bate la ușă). Întră!

Scena IV.

(*Cei de sus. Nastase* intră).

Nastase. Deee Dumnezeu bine și în casă, meștere *Petrilă!*

Petrilă. Să deee Dumnezeu. (Cătră *Ileana*). Mergi acum și te gîndește la aceea ce ’ți-am spus. (*Ileana* ese).

Nastase. Cum o mai duci, meștere *Petrilă?*

Petrilă. Bine. Foarte bine. Slavă Domnului. Adecă destul de bine. Dar’ ce bine aduci tu *Nastase?*

Nastase. Ei, ce să zic, meștere *Petrilă*, n’aduc nici un bine. Dar’ pare-’mi-se că ai trimis vorbă, să trec pe aici cînd voiu

putè și să mă abat pe la d-ta, pentru-că ai avè sè-'mi spui ceva. Și eată am venit.

Petrilă. Adecă 'ți-a spus omul? Foarte bine. Adecă, da; aveam să vorbesc ceva cu d-ta. Sè te rog ceva. Sè te rog sè-'mi faci o bunătate. E lucru mic. O nimica toată. Dar' am sè-'ți fiu recunoscător. Nu-'ți rămân dator. Doamne ferește. Știu că ai lipsă de făină pe sèrbători. Vină numai cu sacul la moară...

Nastase. Dumnezeu sè-'ți rèsplătească însutit. Darul omului bun sè primește totdeauna. Dar' chiar fără a-'ți aștepta rèsplata sânt gata sè fac cu plăcere și cu bucurie tot ce ceri și ce pot sè-'ți fac. Ce ar fi anume?

Petrilă. D-ta știi foarte bine că mă cam îneacă tusa câte-odată. 'Mi-se oprește rèsuflarea. E o boală veche, pentru-că o aveam și ca copil, dacă-'ți aduci bine aminte, — că doară la olaltă am crescut...

Nastase. Ei, cum sè nu-'mi aduc aminte? Ba bine că nu!

Petrilă. Cu trecerea anilor s'a înrèutătît însè și boala și din zi în zi tot mai rèu mă apasă.

Nastase. Așa e cu toate boalele.

Petrilă. Dar' ce ziceai d-ta într'o vreme că ar fi bun de leac? Cum a fost treaba? Spune-'mi-o de nou!

Nastase. Eată ce ziceam: Leacul cel mai bun pentru greutatea la răsufare este, să mergi în noaptea spre Sâmbăta morților, între ciasurile 12 și unu la cimiter, să iai pământ de pe o groapă proaspătă și să-'l pui pe piept, o zi și o noapte, și boala a trecut ca-și-cum ai fi luat-o cu mâna.

Petrilă. Da, da; așa-'mi spuneai. Și e bun leacul?

Nastase. Ajută. Ascultă ce-'ți spun eu!

Petrilă. Ei, vezi, lucrul ăsta 'mi-a venit în minte astă-noapte, când nu puteam dormi. Închipuește-'ți ce s'a întâmplat. O pasere de noapte, o cioară sau ce a fost, s'a pus pe coperișul casei mele și noaptea întreagă 'mi-a tocat la ureche...

Nastase. Va fi fost o *cucuvae*, meștere Petrilă. O *cucuvae* a fost!

Petrilă. Ce spui? O *cucuvae*? O fi! Adecă *cucuvae* era? Ai auzit-o și dumneata?

Nastase. Nu; dar' 'mi-a spus vecinul d-tale!

Petrilă. Vecinul? Uită, uită! Se îngrijesc vecinii până și de paserile ce-'mi cântă pe coperișul casei. Bine; a fost deci o cucuva. Andreiu, ucenicul meu, fecior de pădurar, care știe umbla cu pușca, — 'i-a dat însă de cap azi-dimineată. A pușcat-o și a pironit-o în poartă. Să mai cânte dacă poate!

Nastase. Adecă să nu ne perdem vorba; te-ai gândit la leacul ce 'ți-'l-am fost spus?

Petrilă. Tocmai cum spui; și fiindcă mâne avem Sâmbăta morților, credeam...

Nastase. Și avem și groapă proaspătă. Tocmai astăzi spre seară avem de înmormântat o biată fată...

Petrilă. Va să zică ai putè să-'mi faci plăcerea și să-'mi aduci o mână de pământ proaspăt. Nu va fi de giaba... cum 'ți-am spus.

Nastase. Așa nu se prinde, meștere Petrilă. Trebuie să-'ți aduci singur leacul!

Petrilă. (Cu frică). *Trebuie?* ... Cum, trebuie să merg eu la groapă după pământ? Noaptea la orele douăsprezece?

Nastase. Da. Altcum nu se poate. Dar' am să merg și eu cu d-ta, dacă voești!

Petrilă. Bine, foarte bine. Hm... dar 'mi-s'a spus că pe vremea asta se întâmplă multe lucruri în cimiter.

Nastase. Noi sîntem obișnuiți cu ele. Da; se întâmplă multe lucruri groaznice, dar n'are a face.

Petrilă. Se zice, că toți cei-ce vor muri în anul acesta se duc la capela din cimiter...

Nastase. În giolgiuri albe. Însă la ciasurile 12, pe când noi mergem *după* 12. Și dacă va fi lumină în bisericuța, n'ai să privești într'acolo și s'a isprăvit.

Petrilă. Negreșit! Ce treabă am eu cu cei din capelă? Ce am eu să privesc spre capelă? Ai dreptate! Rămâne deci așa, mergem împreună.

Nastase. Voiu veni pe la d-ta să te iau și vom merge împreună.

Petrilă. Nu e bine așa. Să mă aștepti d-ta la 12 sub plopul cel mare din marginea satului. Și acum să mergem să-ți dau făina. Dar' m'ai înțeles? La 12, punct 12, sub plopul cel mare! E prostie aceea ce fac, dar' așa e omul. Vrea să le încerce toate. (Tușește). Adecă de, vrea să fie mai sănătos

de cum e, (tușește), pentru-că mie nu-'mi lipsește nimica (tușește), dar' chiar nimica, sînt sănătos ca peștele, însă tusa asta, și greutatea ce o simt la răsufare... ei, de ce sē nu încerce omul! Dar' vino cu mine sē-'ți dau făina! (Ese cu Nastase).

(*Cortina mică*).

Schimbare.

Locuința văduvei Negrescu.

Scena V.

(*Ionel*, întră aducēnd de braț pe *Ileana*).

Ionel. Pentru Dumnezeu ce s'a întēplat? Încet; încet Ileano; încet până ajungem la scaun. (O așază pe scaun). Așa. Șezi; șezi și-'ți vină ear' în fire. De aș ști numai ce 'ți-s'a întēplat! Ești galbină ca ceara și inima-'ți bate de se vede prin cămașă.

Ileana. (Suspină). Nu-'i mirare, *Ionel*!

Ionel. Lasă, nu vorbi; mai așteaptă până-'ți va fi bine de tot. Mai este vreme sē 'mi-le spui toate. Le voi auzi eu. Dar' m'am spăriat rău vēmdu-te așa pe neașteptate cum întri în fuga mare în curtea noastră. De nu te prindeam repede în brațe, cădeai cu capul

tocmai pe peatra de lângă trepte, și Doamne ferește ce se întâmpla!

Ileana. (Cu resignare). Era poate mai bine!... Ce se fac? Am fost la mătușa s'o rog să vină ea la tine, dar' n'am găsit-o acasă și așa a trebuit să vin eu, pe cotituri ascunse să nu mă vadă nimeni și cu frica în oase...

Ionel. Cu frică? S'a întâmplat ceva?

Ileana. (Se scoală și privește prin casă). Mamă-ta nu e acasă?

Ionel. Nu; tocmai acum s'a dus la o vecină.

Ileana. (Sficioasă). Dacă știam...

Ionel. Să merg să o chem?

Ileana. (Răzgândindu-se). Nu. Rămâi Ionel. Acum e doar' tot una. (Suspină).

Ionel. Cum înțelegi tu lucrul?

Ileana. Am să te rog ceva, Ionel.

Ionel. Voiu face din întreagă voce și din toată inima tot ce-'mi ceri. Spune-'mi numai ce se fac?

Ileana. Nu să faci; să nu mai faci! Să nu mai cânti seara din fluier; adecă să nu mai cânti afară, pe pragul ușii...

Ionel. Să nu mai cânt? Cum adecă, nu mai găsești tu nici o plăcere în sunetele duioase ale fluierului meu?

Ileana. Nu vorbi așa, Ionel. Eu da; cum se n'am plăcere și cum se nu-'mi facă plăcere? E singura mea bucurie rămasă din zilele bune. Dar' trebuie totuși să te rog...

Ionel. Înțeleg. E o rugare dureroasă care nu-'ți vine dela inimă. Să nu mai cânt din fluier. De bună-seamă-'ți face mari supărări tată-to pentru mine. Nu-'i așa?

Ileana. Dacă ar fi numai atâta!

Ionel. (Spăriat). Cum? Poate te și bate? Să nu pună mâna pe tine, că atunci se știe, că...

Ileana. Nu, Ionel, nu. Liniștește-te. Dar' m'a amenințat, că dacă va mai auzi odată fluierul tău mă trimite la oraș, la neamuri. Și tu știi cine-'mi sînt neamurile dela oraș. Mai rele decât tata. Și cum știu ce legătură este între noi, nu vor mai înceta a mă ocări și a mă batjocori pentru prostia mea, — cum zic ele.

Ionel. Dacă e așa, nu voiu mai pune mâna pe fluier, Ileano. Fluierul a fost singura mea mângâiere, dar' pentru el și pentru mine

tu să nu ai supărări; să nu te vestejești și să nu te usuci, ca răchita sădită în năsip. Să nu te mai batjocorească nimeni pentru-că 'ți-e drag Ionel. Dar' nu e frumos dela tată-to...

Ileana. Ai de grije Ionel, că e *al meu* tată! Nu te atinge de el!

Ionel. Nu te teme, că nu-'l judec. Judece-'l Dumnezeu. Dar' ce are el cu fluierul meu? Ce-'l supără pe el cântarea mea? Să fie însă liniștit, că nu o va mai auzi. Fluierul meu va fi de acum înainte mut ca păretele. Dar' nici eu n'am să mai rămân în sat. Mă duc. Plec în lume. Ce să mai stau aici dacă nici atâta nu mai pot să știu de te gândești tu și când te gândești la mine?

Ileana. Eu mă gândesc totdeauna la tine, Ionel!

Ionel. Dar' eu nu știu când! Pe care vreme! la care cias! Și 'mi-a făcut totdeauna bucurie nespusă, știind, că în această anumită clipă tu te gândești la mine. Nu, nu! E mai bine să plec din sat și voiu pleca cât de curând.

Ileana. Ce rău mă doare că trebuie să-'ți mulțumesc pentru un lucru care mie-'mi cade

mai greu. Mă doare că vrei să pleci; dar' dacă vrei cu ori-ce preț, eu nu te opresc. Voiam chiar să te rog să faci lucrul acesta, dar' n'am putut scoate cuvântul din gură, pentru-că 'mi-s'ar fi rupt inima.

Ionel. Tu vrei să plec, Ileano?

Ileana. Uite, tata zice că nu e bine dacă ne vedem, fie și numai odată pe săptămână, la biserică, pentru-că la joc, la petreceri și la șezătoare eu nu merg. De aceea vrea să mă trimită la oraș, dacă tu nu pleci cumva...

Ionel. Adecă de dragul lui să plec? Dacă stă așa treaba, tocmai nu mă duc. Da ce? Crede el, că dacă e cel mai cu stare în sat, poate să facă cu oamenii ce vrea el, cum ar face cu un câne? Când nu-'i mai trebuie îi dă drumul sau îl omoară? Să nu creadă că-'i așa de tare. Nu plec. Rămân!...

Ileana. Mătușa-'mi spunea, că vrei să întri earăși la stăpân, acum după Rosale. 'Ți-ai aflat un loc bun. Și eu credeam că așa are să fie. Dacă n'ai loc pe plac, -- atunci rămâi acasă. N'are a face că tata mă trimite la oraș. Știu că ear' mă va aduce acasă,

dupa-ce vei pleca tu din sat, pentru-că îmi va duce lipsa în casă. Și apoi trei luni nu e atât de mult; nu e cât o vieață de om; vor trece iute, pentru-că mai lung știu că nu o poate duce fără mine.

Ionel. Nu, Ileano! Pentru mine n'ai să aduci nici o jertfă. Nici un minut nu vei sta la neamurile tale din oraș. Mai bine mă îngrop eu de viu, decât să suferi pentru mine. Plec. Mă duc. Încă mâne am să-'mi iau drumul. Nu știu nici eu încătrău, dar' plec și mă opresc. . . știu eu unde am să mă opresc!

Ileana. Nu știi cât de rău îmi pare și cum mă doare, că nu pot face nimica pentru tine, când vęd că tu faci atât de mult pentru mine.

Ionel. Lasă-mă cu cuvintele de laudă. Dar' ce am făcut eu pentru tine?

Ileana. Crezi tu că eu nu știu cum 'ți-ai stricat norocul pentru mine?

Ionel. Nu crede. Știu eu bine, că lumea a vorbit multe, așa după-cum are lumea obiceiul să vorbească. Dar' adevărul e, că morărița n'a avut nici un gând să. . .

Ileana. De ce vrei să o întorci? Am auzit-o dela oameni cari știu foarte bine ce vorbesc.

Ionel. Ei, nu pot s'o ştie mai bine decât mine. Crezi tu că se poate să iubeşti pe una, când ştii foarte bine că numai cu alta poţi fi fericit?

Ileana. Eu nu pot să-'ţi răsplătesc iubirea şi credinţa. Dar' voiu ruga pe Dumnezeu, ziua şi noaptea, să 'ţi-le răsplătească el, cu vieaţă îndelungată, cu sănătate şi bucurie. Şi dacă-'ţi va fi scris să dai de nou de vre-un noroc, te rog să nu mai dai cu piciorul în el; întinde amândouă mânilor ca să-'l prinzi. Primeşte-'l. Mie-'mi va fi inima mai uşoară ştiind că-'ţi merge bine şi eşti mulţumit.

Ionel. Şi tu poţi să-'mi spui toate astea cu o nepăsare atât de mare? Şi totuşi vrei să mă faci să cred că nu-'ţi sînt cu totul străin?

Ileana. Nu păcătuî, Ionel, şi nu mă asupra pe nedrept. Să dea Dumnezeu să găseşti o muiere în lumea asta care numai aşa să te...

Ionel. Nu-'mi vorbi, Ileano, nu-'mi vorbi aşa, că mă faci să-'mi perd minţile.

Ileana. De ce să nu vorbesc? Amândoi am crescut în frica lui Dumnezeu şi

amândoi știm, că numai binecuvântarea părinților zidește casă pe seama copiilor. Cum însă darul părinților noi nu-'l putem primi, vei înțelege și tu rostul lucrului și nu vei păcătui în contra dumnezeirii. Noi *trebuie* să ne despărțim pentru totdeauna și să îngropăm ori-ce dorință și nădejde.

Ionel. (Gândindu-se). Oare n'ar pute să se mai răzgândească tată-tău ?

Ileana. Nici-odată. Ce-'și pune el odată în cap, așa rămâne pentru vecii vecilor. (Întinde mâna lui Ionel). Rămâi cu bine. Cerul se te ducă pe cărări bune în toată viața ta. Fii totdeauna cuminte și bun ca și până acum și-'ți făgăduese și eu, că tot așa voiu fi. Și mai târziu poate-că ne vom vedea earăși, sus, în împărăția cerului!

Ionel. Ileano! Tu nu vei pleca din casa mea. Aici rămâi!

Ileana. Dacă mă iubești, Ionel, lasă-mă să plec. Fii liniștit. De ce să ne mâhnim și să ne sbuciumăm? Se poate că toate se vor sfârși mai curând de cum credem noi. Eu însă voiu gândi tot la tine până la moarte.

Ionel. Dacă te duci, Ileano, s'au isprăvit toate. Vieța mea nu mai face nici un ban, și nu știu de ce folos 'mi-ar mai putè fi.

Ileana. Ionel, tu-'mi faci inima grea!

Ionel. Ai dreptate. Mergi cu bine. Dar' nu pentru totdeauna. Nu vreau să-'mi perd toată nădejdea și încrederea în viitor. Nu; vreau să rămân cu nădejdea în sîn până la moarte. Ba chiar și după moarte, în ciuda tuturor dușmanilor mei. Ce aș și putè să încep alta cu vieța mea trudită? Cum aș putè să trec măcar peste o zi, când 'mi-se pare atât de lungă!

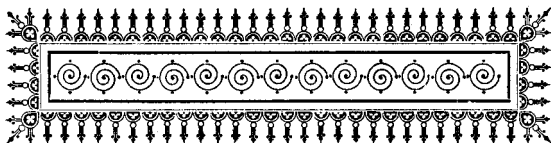
Ileana. Vieța lasă-'ți-o în grija Celui de sus și lui încredințează-'i toate cărările tale. Încrede-te în el, pentru-că el poate să le întoarcă toate spre bine. (Își șterge lacrămile și ese).

Ionel. S'a dus! Acum toate s'au sfârșit, dar' toate și pentru totdeauna. S'a dus bucuria, s'a dus mângăierea și nădejdea. S'au dus toate, toate. Aș vrea să fug, așa cum numai mă pot duce picioarele; și departe, până la marginea lumii. Pentru mine nu mai este rost și nu mai este rămânere aici. Voiu pleca.

Aşa-'mi vine, ca-și-cum un munte mare 'mi-s'ar fi pus pe inimă, ca-și-cum lumea întreagă 'mi-ar apăsa pieptul cu plină putere. Loc! Loc!... Trebuie să-'i fac loc! Trebuie să-'i fac lărgămēt, pentru-că nu încapē în lume de bietul meu fluier. (Ia fluierul de pe masă și vrea să ese grăbit afară. Dar' se oprește earăși). Nu! Nu *pot* s'o fac. Nebunul de bētrân nu vrea să am eu bucurie. Se cutremură ofticosul la auzul cântecelor mele ca omul pēcātos cānd vede pe satana. Nu pot s'o fac! **Ei, fie.** Nu voiu mai cānta din fluier. (Rupe fluierul peste genunchi). Eată; nu voiu mai cānta. Sērman fluier! Asta-'ți e rēsplata pentru bunele slujbe ce 'mi-ai făcut. (Ridică de pe jos bucățelele și privește la ele). Bietul fluier. E mut ca pāmēntul. Dar' las' că și Petrilă va ajunge să fie tot așa de mut cānd îl va înghiți pāmēntul. (Ese).

(Cortina mare).

Actul III.

Cârcîma din sat. La dreapta masă mai mică și câteva scaune, la stînga masă lungă și o laviță lungă. În fund rafturi cu sticle și pähare. E seară.

Scena I.

(*Ionel* șede la masa din dreapta, cu capul în mâni. Pe masă o sticlă cu rachie și un pähar. Cârcîmarul *Gherghel* și doi copii ai sei la cealaltă masă. *Ana*, soția cârcîmarului, aranjează sticlele și päharele în rafturi).

Gherghel. No, pentru astăzi e destul copii; mîne seară, dacă veți fi cuminți, vă spun altă poveste, despre împăratul de *Verde*. Dar' acum mergeți la culcat. Ano! vină ia copiii și-'i culcă!

Ana. Hai la pat copii. Mâne trebuie să vă sculați de dimineată să mergeți la școală! (Copiii se împotrivesc).

Gherghel. Ei, plecați sau iau nuiuaa?!

Ana. Veniți până nu se supără tata, că atunci e rău! (Trage copiii în cealaltă odaie).

Gherghel. (Se scoală și privește lung la Ionel). Dar' bine, mă, Ionel, ai amuțit de tot, ca moara în ziua de Paști? Ce-'i cu tine? De ce nu te bucuri cu cei voioși, cum se zice la carte?!

Ionel. (trist)... cu cei voioși!

Gherghel. Adevărat, că un flăcău ca tine nu știe ce e bucuria părintească; dar' pe noi ne înveselește sgomotul ce-'l face ceata de copii.

Ionel. Se învesolesc totdeauna aceia, pe cari cerul 'i-a făcut părtași de bucurii!

Gherghel. Frumos mai vorbești tu astăzi; par'că ai vorbi din carte. Dar' vorbă scurtă: e bine și frumos să fi om cu casă. Mie-'mi place; și 'mi-ar plăce și atunci când aș ști că trebuie să lucrez îndoit atât de mult ca acum pentru-ca să-'mi țin familia. Dar' las' că vei vedea și tu când o fi să calci în urmele mele!..

Ionel. Eu?... Îți bați poate joc de mine??

Gherghel. Ba să mă ferească Dumnezeu. Știu eu foarte bine, că cu Ileana nu stai tocmai așa cum 'ți-ar fi dorința; dar' pentru aceea omul se nu-'și peardă capul nici-odată. Nu fiecare zi a săptămânii e zi de Vineri, — cum se zice, — ear' vremea le îndreaptă și le vindecă toate.

Ionel. Ranele mele nu se mai vindecă. Cu mine s'a sfârșit! (Trânțește paharul de pământ!)

Gherghel. Nu e bine să vorbească omul așa, pentru-că nu stie care e voea lui Dumnezeu. Vieța de multe-ori se începe abia atunci, când omul crede că e pe sfârșit. Dar' cu mine nu s'a întemplat tocmai așa? Răposatul socru-mi-o încă nu voia să-'mi dee pe Ana de nevestă. M'am supărat cum știi și am intrat la miliție. Am luat parte la războiul independenței, am fost rănit rău și am zăcut luni de zile ca pe pat de moarte. M'am făcut însă bine și 'mi-au dat drumul din armată. Aveam să viu acasă și eu nu mă grăbiam spre casă, ca alți soldați, pentru-că știam că acasă nu mă așteaptă nici o bucurie. Pe Ana o țineam măritată de mult. Când colo, lucru-

rile erau acasă cu totul altcum. Ana nu era măritată; tată-so, zăcea în pat, bolnav rău, și boala grea îl schimbase de tot. Se muiașe. Și cum avea trebuință mare în casă de un ajutor, ear' despre mine știa că sînt sîrguincios și de treabă, — 'mi-a trimis el vorbă că acum nu se mai împotrivește; și ce se-'ți mai spun, lucrurile s'au întors spre bine tocmai pe când eu perdusem toată nădejdea. Bine; nu se poate întempla și cu tine tot așa?

Ionel. Nici-odată. La mine toate s'au sfîrșit. (Bea din sticlă. Ana intră și continuă cu aranjarea sticlelor).

Gherghel. În viață e tot așa ca și în răsboiu, Ionel. Soldatul care perde curajul e ca și bătut. Vorba e, se ții capul sus și se nu te temi de nimeni. Înainte; tot înainte; mereu înainte! Norocul poate se-'ți vină peste noapte fără să te gîndești la el.

Ionel. (Scoate fluierul de după curea). Norocul? Eată norocul meu!... Sfărîmat!...

Gherghel. Bine băietе; dar' nu înțeleg nimica!

Ionel. Nu vezi? 'Mi-am spart fluierul, singura mea plăcere și bucurie pe lume!

Ana. Și de ce, dacă pot să te întreb?

Ionel. Pentru-că bogătanul, morarul Petrilă m'a pismuit până și pentru această mică plăcere! Zice că dacă mă mai aude cântând din fluier își va trimite fata la oraș, la neamurile cele rele. Și apoi la ce bun să mai am fluierul dacă nu pot cânta Ilenii din el?!

Ana. (Cătră Gherghel). Ai văzut, horhul sgârcit? Ar trebui să se mai gândească și el la Dumnezeu, că e cu un picior în groapă și numai cu unul afară, — cum e zicătoarea.

Gherghel. Rău; e rău băiete. Dar' nici tu nu te porți cum trebuie să se poarte un om cu curaj.

Ionel. S'a dus! S'a stîns! (Bea din sticlă).

Ana. Ei, las' nu mai vorbi așa. Bătrânul suferă de oftică, asta o știe satul întreg; și cine știe de-'i mai cântă cucul la primăvară. Și atunci Ileana poate face ce vrea ea. Negreșit că te va lua de bărbat și te va pune stăpân la moară.

Gherghel. Lasă-te și tu, nu mai vorbi în vînt. Vouă, muierilor, vă umblă gura ca melița, fără nici un rost. Să nu mîngăi pe om nici-cînd cu moartea altuia, pentru-că

nu-'i bine să-'l faci să aștepte moartea semenului seu.

Ana. Dar' de ce să n'o aștepte când se știe apriat că are să vină? Așa e doar' în lumea asta. Fiecare așteaptă moartea celuiialalt, pentru-că vrea să-'i iee locul. Dar' asta nu înseamnă că omul are să *dorească* moartea celuiialalt.

Gherghel. Ei, toemai; acum o nimeriși și mai bine. Când omul trage nădejde că va muri cel-ce-'i stă în cale, necuratul, care 'i-a intrat în minte, are să-'l frămênte într'atâta, până-ce *Bunul Cel din Urma* *va dori* moartea celuiialalt. Pentru-că diavolul nu așteaptă decât să-'i întinzi degetul, ca el prinzându-'ți mâna întreagă să nu mai încete a 'ți-o strânge.

Scena II.

(Cei de sus. *Nastase* intră).

Nastase. Dee Dumnezeu bine și în casă.

Gherghel. } (Deodată). Să dee Dumnezeu.
Ana. }

Ana. Bine *Nastase*, dar' de unde și până unde pe vremea asta de noapte?

Nastase. Stăpâna mea, moartea, nu întrebă de vreme; dacă e bună sau rea, dacă e zi

sau noapte, îi e tot una; pune mâna unde poate, fără să-î pese mult de călindar. La noapte am de lucru în cimiter și de aceea vreau să mă întăresc. Mă înțelegi? Dă-mi din ăl de prune!

Ionel. (Grăbit). Mai dă-mi și mie!

Gherghel. Tu nu mai bea Ionel. Ai destul!

Ionel. Măsura mea *eu* 0 cunosc. N'aveți să-mi măsurați voi; și de altcum nu-mi măsurați nici unul cu măsură adevărată.

Ana. (Îi servește pe amândoi cu rachiu).

Nastase. Ce măsură? Măsura mea e cea mai bună. Se potrivește la toți oamenii. Avuți și săraci. Șese palme în lungime, șese în adâncime. Dar' era aproape să uit. N'am venit eu numai pentru-ca să mă întăresc; am venit și pentru fata voastră, a mai mare, care m'a rugat să-î aduc un liliac, că nu știu ce vrea să facă cu el, ceva de leac sau de dragoste. Eată, dați-î liliacul! E din streșina bisericii din cimiter.

Gherghel. Ce ne strici tu copiii Nastase cu astfel de nimicuri? Lăsați-le toate așa cum le-a întocmit Dumnezeu, că sînt bine întocmite. De ce să-î punem la probă?

Nastase. Ce probă mă? Nu e nici o probă; și nici nu se schimbă nimica din întocmirile lui Dumnezeu. Că doar' el a făcut liliicii și el a făcut babele cari știu de ce-'s buni liliicii. El a făcut și cucul și el a făcut și *cucuvaia*, care te prevestește totdeauna înainte....

Gherghel. Fleacuri. Toate-'s fleacuri!

Nastase. Cum, tu nu crezi în ele? Dar' bine, ești tu creștin?

Ana Lasă-'l *Nastase*, că miliția 'l-a stricat cu desevârșire. Nu mai crede în nimica, nici în leacuri, nici în vrăji. (*Gherghel* trece la masa lui *Ionel*. *Nastase* îi urmează).

Nastase. (Cătră *Gherghel*). Mă; dacă ai fi tu numai o lună aceea ce sînt eu, gropar, 'ți-ar veni firea la loc și ai crede earăși în toate.

Ana. Ba să ne ferească Dumnezeu *Nastase*. Ești om foarte de treabă, dar' meșteșugul d-tale e zău, înfiorător. Te face să te cutremuri când te gîndești la el. Nu te supăra că 'ți-o spun.

Nastase. De ce să mă supăr? O spun și eu că e așa. Trebuie să aibă omul o fire tare pentru-ca să facă pe groparul. Nu e lucru

mic să petreci câte o noapte întreagă în cimiter, în mijlocul atâtor morți.

Ana. Ales într'o noapte ca cea de astăzi.

Nastase. Tocmai, Sâmbăta morților! Dar' chiar în noaptea asta poate arăta omul dacă e tare din fire și dacă îi este inima la loc.

Ana. Eu nu știu, Nastase, dar' sînt lucruri groaznice acelea despre cari se vorbește că s'ar întempla în noaptea asta. Se zice că toți morții se scoală din mormânt la un anumit cias și se așează fiecare pe groapa sa, lângă cruce, ca să-și mănânce pomană ce 'i-s'a dat din partea rudeniilor sale. Și cui nu 'i-s'a dat pomană, umblă trist și răsleț printre ceialalți.

Nastase. Asta nu-'i nimic. Se întemplă și alte lucruri. (Privește în jurul seu ca-și-cum s'ar teme). Ascultați bine. Toți cei-ce mor în anul acesta, se adună la ciasurile 12 în biseriçuța din cimiter, unde la lumini aprinse li-se ține slujbă mare, cu cântări frumoase.

Ana. Vai de mine!

Gherghel. Fleacuri; toate sînt fleacuri. Tocmai ieri am vorbit cu preotul *Serafin*, și 'mi-a spus și el, că sînt credințe deșarte, și

nimic nu e adevărat din toate aceste scornituri băbești.

Nastase. Las' să vorbească popa ce știe el, eu știu ce știu eu. Popa doarme la ciasurile 12, nu umblă printre cruci ca Nastase. Ei, poftiți, veniți și voi la miezul nopții în cimiter și veți vedè cum merge convoiul la biserică. Ântâiu bărbații, apoi copiii, după ei muierile măritate și în urmă fetele cele mari. Toți în giolgiuri albe, cu luminări aprinse în mână. E lucru groaznic sè-'i vezi.

Ana. Brrr! Mă cutremur de frică!

Nastase. Dacă ți-e frică sè nu mai vorbim de astfel de lucruri.

Ana. Ba spune numai mai departe, ca sè știm odată ce e adevărat din ceea-ce se vorbește.

Nastase. Cum v'am spus, la ciasurile 12 din noapte vin toți, încet, păreche cu păreche, albi la față ca morții. Când ajunge părechea dintâiu în fața bisericii, ușa se deschide singură fără nici un sgomot și după-ce au intrat toți în biserică, ușa se închide earăși. În biserică sânt mii de luminări aprinse, și se cetește slujbă mare, care nu ține decât un

sfert de cias, și se face atât de încet, încât nu se aude nimica.

Ionel. (Sare dela masă). Omule, se nu spui minciuni! Ai văzut tu cu ochii tăi întem- plându-se toate acestea?

Nastase. Dacă le-am văzut! Crezi tu că e bine să-ți arunci ochii spre biserică pe vremea asta? Ori-cât de tare la fire și ori-cât de gropar să fii, pe vremea asta n'ai să te uiți decât la sapa ta și la lopata ta, ear' în bise- ricuță să lași să se întem-ple ce vrea Dumnezeu.

Ana. Doamne apără și ferește pe toată lumea. Cine se fie atât de mărginit la minte să privească într'acolo, ca în cele din urmă să se vadă cumva chiar pe sine?

Nastase. După-cum adecă s'a mai în- tēplat. Și atunci tu se știi că până la sfârșitul anului te-ai dus!

Ionel. Știi tu bine că se întem-plă tot- deauna așa cum spui?

Nastase. Dacă n'aș ști n'aș vorbi. Mă, cu ielele nu-'i așa ca și cu oamenii, să te înșele. Cine a fost văzut odată...

Gherghel. Mai lasă odată măgăriile astea. Cum dracu să se poată, ca eu să stau pe o

groapă, sau după un pom în cimiter, și să mă ved *pe mine* cum întru în biserică! Lucruri de astea povestește tu copiilor!

Nastase. Ascultă frate. Tu poate-că ai fost bun soldat, dar' la iele nu te pricepi. Cu ele ne știm înțelege numai noi. Îți spun încă odată, cine a fost văzut în noaptea asta intrând în bisericuța din cimiter, poate să se gătească de drumul vecinic, pentru-că anul ăsta are să plece. Mă înțelegi?

Ana. Doamne ferește pe toată lumea!

Ionel. Ce lucru mare! Parcă în cele din urmă nu toți trebuie să murim. Cine o face mai curând, n'are s'o facă mai târziu. Și apoi nu e atât de bine pe lumea asta ca să-ți pară rău de ea. Dar' ved că e cam târziu. Ne așteaptă casa. Noapte bună la toți. (Pleacă).

Toți. Noapte bună Ionel.

Nastase. Hm; Ionel crede că eu nu știu ce-și dorește el în ciasul acesta! Ar dori să vadă la noapte pe cineva din satul nostru cum intră în bisericuță, alb la față, îmbrăcat în giolgiu alb și cu luminare aprinsă în mână. Ei, și în cele din urmă nici nu-'i poți lua în

nume de rău. Ileana e frumoasă, e cuminte și pe deasupra și avută...

Gherghel. Nu-'l vorbi de rău pe Ionel. Eu nu cred că în capul lui se pot plămădi astfel de gânduri.

Ana. Nici eu nu cred. Dar' în sfârșit dacă asta ar fi să fie voea lui Dumnezeu, negreșit că ar fi mare fericire pentru Ionel.

Nastase. Tocmai. Așa zic și eu. Și de ce să nu-'și dorească omul fericirea? Pentru aceea nimeni nu moare, nici cu un cias mai nainte de cum îi este dată. (Bea și se scoală). No, dar' să mă iau și eu la drum. M'am întărit din destul ca să pot da față cu morții. Noapte bună și ziua de mâne cu bine.

Gherghel. Asemenea, Nastase!

Ana. Dee Dumnezeu să fie tot bine. (Nastase ese).

Gherghel. Ascultă nevastă; rău ai făcut că ai mai dat lui Ionel să bea.

Ana. Ce să faci; nu poți să prescrii nimănui cât are să bea. Dacă bea prea mult — treaba lui.

Gherghel. Omului supărat însă să nu-'i dai să bea, pentru-că totdeauna 'i-se întâmplă ceva.

Ana. Ce poate să 'i-se întemple lui Ionel pe vremea asta? Se duce acasă și se culcă, și eu zic să mergem și noi, că e târziu.

Gherghel. Culcă-te, până eu mai văd pe afară dacă e închisă poarta la drum și dacă sînt toate la loc prin grajduri. Știi că nu te poți lăsa în nădejdea slugilor. (Ese).

Ana. Ei, Dumnezeu cu noi și cu gloata noastră. (La luminarea de pe masă și ese prin ușa din dreapta).

(*Cortina mică.*)

Schimbare.

Cimiterul, la marginea satului. Morminte și cruci. Luminări aprinse lângă cruci. În fund bisericuța. În jurul ei arbori.

E noapte viforoasă.

Scena III.

(*Ionel, vine din dreapta încet și se postează, cu precauțiune, în fața bisericii.*)

Ionel. Miezul nopții nu mai poate fi departe și astfel în curînd am să-'i văd. Pe toți! Tineri și bătrîni. Și *trebuie* să-'i văd pe toți! Ce dracu! Nu mă voi teme de sufletele lor. *Trebuie* să știu și *vreau* să știu de va muri în anul acesta sgârçitul de Petrilă. Și

am s'o știu chiar de m'aș prădădi. Mai bine nici o vieță, decât o astfel de vieță. (Privește cu temere împrejur). Ce ? Frică ? De cine s'e-'mi fie frică ? Cine poate s'e-'mi facă ceva ?... Ileana s'a dus, fluierul s'a dus ; ce rău mai mare ar putè s'e' mă ajungă ? Însuși satana dacă ar veni s'e' dea față cu mine, 'l-aș întreba și pe el s'e-'mi spună, de va muri ori ba Petrilă în anul ce vine ? Dar' ce rece suflă vântul ! Sau așa e totdeauna aici în cimiter ?... Cine vorbește ? Cum ? E păcat ? Dar' ce păcat s'e' fie ? Cine-'l silește s'e' vie ? Dacă-'l voiu vedè și dacă el se va arèta, o face numai fiindcă așa e voea Celui de sus. Și chiar păcat s'e' fie ; am s'e' rămân aici pentru-ca s'e' vèd ce se întèmplă. Al dracului vânt ! Străbate pân' la os. Dar' de ce sânt așa de obosit ? ! Ce bine că Ileana nu știe nimica ! Dacă ar ști m'ar înfrunta urît, și așa-'mi cad de greu vorbele ei. Dar' pentru-ce s'e' mă înfrunte ? Nu fac eu aceea ce fac tot atât de bine pentru mine cât și pentru ea ? Și tocmai de s'ar supèra foarte mult, și ori-cât de mult, eu *trebuie* s'e' știu dacă e aproape de mormènt sgârcitul de Petrilă. Dar' e frig rău ; îmi înghiață oasele. S'e' mă pun lângă crucea asta, poate

că voi fi scutit. (Se proptește de o cruce, în fața bisericii). Așa. Aici am să aștept și de aici am să privesc convoiul. Se apropie vremea. Miezul nopții nu mai e departe. Și ce tăcere! Nu latră nici un câne în sat și nu se aud nici păzitorii de noapte. Și nici cucuvaia nu cântă. Ce urît e în cimiter! Și e rece, minune... Par'c'ar fi noapte de iarnă. (Se culcă pe groapă și adoarme, cu fața cătră biserică).

Scena IV.

(*Ionel* doarme. Din turnul bisericii din sat sună orele douăsprezece. După ultima lovitură apar pe scenă, din dreapta, și înaintează spre biserică, patru părechi de bărbați, două părechi de copii și șese părechi de femei, toți învăliși în giolgiu alb și cu luminare aprinsă în mână. Merg încet, în pași mărunți. Când părechea dintâiu ajunge în fața bisericii, ușa se deschide și părechile intră în biserică. În șirul al doilea, de dreapta, pășește *Petrilă*, cu ochii îndreptați spre *Ionel*. În șirul ultim, tot de dreapta, e *Ileana*, cu fața ei palidă, îndreptată tot spre *Ionel*. Înainte de a intra în biserică *Ileana* se oprește în loc de câteva ori și amenință cu degetul pe *Ionel*. După-ce a intrat și ea în biserică ușa se închide. Toate

acestea *Ionel* le vede numai în vis, din care trezindu-se, sare spăriat în picioare).

Ionel. Stai! Ileano, stai! Nu întra în biserică, că nu e locul tău acolo! Rămâi afară!... Perdută! E perdută și ea! Vai de mine și de sufletul meu. Am pus la cercare puterea lui Dumnezeu și Dumnezeu m'a pedepsit. M'a făcut să omor pe cine 'mi-a fost mai scump și mai drag în lume. Eu sînt ucigașul ei! (Pleacă grăbit în dreapta și se întâlnește cu *Petrilă* și cu *Nastase*, cari pășesc pe scenă).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scena V.

(*Ionel, Petrilă, Nastase*).

Ionel. Uite! Strigoii. A fugit din biserică. Piei drace! Ear' ai venit îndărăt? Vrei să mă ucizi pentru-că am făcut cercare cu Dumnezeu? Cară-te de aici. Piei! Îndărăt, în biserică; acolo e locul tău. De ce ai fugit de acolo? Pleacă îndărăt! La biserică; la locul tău! (Fuge).

Petrilă. (Strigă în urma lui). *Ionel! Ionel!* Ce vorbești tu *Ionel*? Ai văzut morții? M'ai văzut și pe mine? Auzi *Nastase*! M'a văzut și pe mine! Sînt perdut *Nastase*! Mor!

Nastase. Nu se poate meștere! Nu crede!

Petrilă, Dar' n'ai auzit ce-'mi spune?... Îndărăt, la biserică. De ce nu rămâi în biserică? Acolo e locul tău!... *Nastase!* Sînt perdut. Trebuie să mor. Ce crezi? Într'adevăr, va trebui să mor?

Nastase. Lasă grijile astea meștere. Să ne vedem de lucru. Am venit să luăm pămînt de pe groapa proaspătă, ca să-'ți fie de leac...

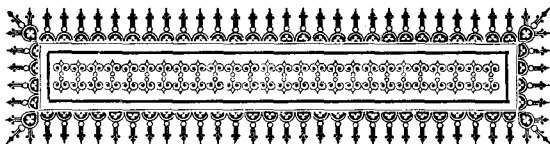
Petrilă. La dracu cu pămîntul și cu leacul tău. Afurisită-'ți fie groapa și leacul și sfatul. Ce folos de pămîntul de pe groapa proaspătă, dacă în cîrînd trebuie să mă scorb cu totul în groapă? Dar' eu nu vreau *Nastase!* Auzi? Nu vreau să mor! Mă înțelegi? Nu vreau!...

Nastase. Pentru numele Domnului; vină-'ți în fire meștere și să mergem îndărăt, acasă. (Il prinde de mână).

Petrilă. Ce? M'ai și prins în ghiarele tale? Și ce răci îți sînt mâinile! (Se smîncește să scape). 'Ți-am spus că nu vreau să mor. Nu vreau să mor. (Fuge în dreapta). Nu vreau să mor! (*Nastase* aleargă după el).

(*Cortina mare*).

Actul IV.

Locuința văduvei Negrescu.

Scena I.

(Văduva Negrescu, coasă la masă. Ionel
intră, se așează tăcut la altă masă și-'și pune
capul în pumni).

Văd. Negrescu. (Cu duioșie, după o pauză).
Poți să vii mai aproape Ionel, și poți să-'mi
privești chiar în față. M'am obișnuit cu pri-
virea ta spărioasă și înspăimântătoare. Și apoi
ce are a face, că tu în noaptea aceea m'ai
văzut și pe mine printre cei-ce vor avè să
moară? Sînt acum femeie bătrână Ionel și
nu mai am ce să caut pe acest pămînt plin
de necazuri. Dacă mă va chema Domnul la
sine voi merge liniștită că n'am făcut rău

nimănui. N'are să-'mi fie deci teamă de moarte!

Ionel. Dacă nu vrei să-'mi perd mințile de tot, înceatăă mamă de a mai vorbi despre aceste lucruri.

Văd. Negrescu. Odată trebuie să treacă omul și peste asta. Și de ce să nu-'mi spui tu rupt ales, fără frică, cu inima deschisă, că m'ai văzut și pe mine?

Ionel. 'Ți-am spus de atâtea-ori că *nu te-am văzut*. N'am văzut decât numai pe morarul. Mă înțelegi? Numai pe Petrilă!

Văd. Negrescu. Lasă, lasă. Se știe doar' că cei-ce văd nu povestesc bucuos despre aceea ce au văzut. N'ai fi spus tu nimica nici despre morar dacă nu-'ți eșia el în cale. Dacă n'ai fi văzut tu și pe *altcineva*, de ce 'ți-ai fi perdut liniștea și rostul cu desevârșire? De ce ai umbla, cât e ziua, prin locuri singuratică, pentru-ca să nu dai față cu oamenii și numai târziu seara vii acasă, pe furiș și pe întunerec, să nu te vadă nimeni?

Ionel. (Pentru sine). Fața galbină ca ceara a Ilenii nu-'mi poate eși din minte!

Ved. Negrescu. Și de ce nu?

Ionel. (Pentru sine). Oamenii privesc la mine ca la ucigă-'l crucea și se feresc de mine ca de cânele turbat.

Ved. Negrescu. N'o due nici eu mai bine. Oamenii cred toți că tu 'mi-ai spus pe cine ai văzut în noaptea aceea; ceea-ce ar trebui să fie, pentru-că tu ești dator să le spui toate mamii tale.

Ionel. Ce aveam de spus 'ți-am spus mamă. Acum lasă-mă în pace până Duminecă, pentru-că Duminecă plec și nu mă mai vezi.

Ved. Negrescu. Până la anul. Până atunci toate-'s vindecate. E bine așa fătul meu. Tu vezi că din dragostea ta pentru Ileana nu se poate alege nimica. S'a sfârșit.

Ionel. (Trist). Da; s'a sfârșit!

Ved. Negrescu. Pentru-că n'ajunge toamna!

Ionel. (Spăriat). Cine? Ileana?... Nici Ileana?...

Scena II.

(*Cei de sus și Ileana, care intră încet.*)

Ileana. Bună ziua. Nu vă supărați...

Ved. Negrescu. Vai, Ileana!

Ionel. (Sare de pe scaun). Ileana!

Ileana. Te spării când mă vezi, Ionel? (Cătră ved. Negrescu). Lasă-ne, te rog, puțin singuri. Am să vorbesc ceva cu Ionel între patru ochi și pe tata nu pot să-l las multă vreme singur. E rău cu el.

Ved. Negrescu. Cu drag Ileano și din toată inima. (Ese).

Ileana. (După o pauză). Era mai bine Ionel dacă nu te mai vedeam. Dar' n'aveam pace nici ziua nici noaptea.

Ionel. (Cu ochii în pământ). Era într'adevăr mai bine Ileano dacă nu veniai la noi, pentru-că nu știu ce să-ți spun și cum să mă apăr în fața ta. Am greșit rău și am păcătuit, în fața ta și în fața lui Dumnezeu, și n'am măcar curajul să-ți zic: Ileano, iartă-mă!

Ileana. Roagă pe Dumnezeu să te ierte. La el e mila și îndurarea. Ce 'ți-ar folosi iertarea mea? Cu tata merge tot mai rău, din zi în zi, și în măsura în care îi slăbesc puterile

crește mânia sa în contra noastră, a amândurora. Nu ne numește altcum decât ucigașii sei și asta mă doare Ionel, fiindcă acum nu mă mai pot mângăia cu conștiința că n'am fi vinovați.

Ionel. Eu da; sînt vinovat Ileană; dar' tu ești nevinovată ca soarele. Tu...

Ileana. Lasă, lasă. Am și eu partea mea din păcat, pentru-că nu mă puteam gândi că tu ești în stare să-'mi faci inimă rea...

Ionel. Vorbele acestea sînt săbii cu aspre tăișuri Ileano; nu te folosi de ele!

Ileana. Bine zici, se nu mai vorbim despre asta. Nici n'am venit eu pentru asta la voi. Am venit să te întreb ceva. Pentru-că cu toate-că s'a întîmplat aceea ce s'a întîmplat, cred că tu ai rămas tot cum ai fost, iubitor de adevăr, și îmi vei răspunde cu inimă deschisă la aceea ce te întreb.

Ionel. Negreșit. Și chiar dacă aș ști că acum mă înghite pămîntul!

Ileana. Spune-'mi curat și limpede, — adevărul. Te-ai dus tu în noaptea aceea anumit cu cugetul în cimiter ca să vezi pe tata? Cărcimărița îmi spune, că seara ai beut

cam mult și se poate că numai întâmplarea a făcut să ajungi printre cruci!...

Ionel. (După o pauză). Nu, Ileano. Nu s'a întâmplat așa. Cu minciuni nu mă pot spăla în fața ta, de aceea îți voi spune adevărul, pentru-că și de altcum în curând am să plec din sat și cine știe dacă ne vom mai vedè. Eată cum a fost. De fluier nu puteam să mă mai ating, cu tine nu puteam să mă mai întâlnesc. Fluierul spart, tu perdută pentru mine: amar și durere din greu era în inima mea. Nici un ajutor și nici o mântuire nu vedeam pentru mine. În această stare sufletească am intrat în cărcimă. Era seară. Copiii cărcimarului rîdeau și săltau de bucurie, fiindcă tata lor le spunea povești. Tata și mama se bucurau de bucuria copiilor și fericiți și mulțumiți priviau unul la altul. Și atunci m'am gândit la tine și la nefericirea mea. Mă gândeam, cum era să fim și noi așa de fericiți și de mulțumiți, dar' acum nu se mai poate, fiindcă toate s'au sfîrșit. Într'acestea a sosit Nastase, groparul, și a început să ne vorbească de iele, de strigoi, și să ne spună ce se întâmplă în Sâmbăta morților, la

miezul nopții, în cimiter. Și m'am gândit, nu cumva aş putè să vèd pe tatăl t'eu între cei-ce vor muri, fiindcă tocmăi fusese vorba despre el, spunându-se, că cu greu va ajunge toamna. Și din ce vorbea mai mult Nastase, — par'că diavolul vorbea din el, — tot mai tare se năștea în mine dorul să fac lucrul acesta, să merg la cimiter. Și m'am dus. Când am sosit la marginea cimiterului am stat pe loc. 'Mi-se părea că-'mi zice cineva: „Să nu faci asta Ionel!“ Dar' earăși alt glas îmi spunea: „Alt leac nu este pentru tine în lumea aceasta“. Nu știam ce să fac. Deodată m'am vèzut cuprins de o putere covârșitoare, care mă împingea cu de-asila în cimiter. Am intrat. Că ce a urmat, știi foarte bine. Îți va fi spus tatăl t'eu. Așa s'au întemplat lucrurile în noaptea aceea nefericită.

Ileana. Numai dacă nu vedeai pe tata. Sau dacă 'l-ai vèzut, să te fi ferit cel puțin să-'i spui și lui că 'l-ai vèzut. Nu-'i vorbă, bolnăvicios e el de multă vreme, și Dumnezeu și așa 'l-ar fi chemat la sine când 'i-ar fi venit vremea. Dar' acum moare cu cugetul că *trebuie* să moară, fiindcă 'l-ai vèzut tu între cei morți.

Ionel. Și de aceea, *eu* sînt ucigașul seu. Asta vrei să spui!

Ileana. Doamne ferește. Asta n'o pot spune. Martor ne este Dumnezeu, amîndurora. El se judece. Eu zic numai, că vei înțelege și tu, că foarte rău ai făcut că te-ai dus în noaptea aceea în cimiter. Și eu cred că-ți pare rău de ce ai făcut. (Privind la Ionel în față). Îți pare rău Ionel??

Ionel. Aș dori să-ți pot înșira în cuvinte frumoase marea mea părere de rău și să-ți pot spune cum ziua și noaptea nu mă mai gîndesc decît la acest pas nesocotit, la păcatul ce 'l-am făcut, pentru a cărui iertare aș voi să mă tîresc pe genunchi, dela casă la casă, vieața întregă, numai pentru-ca să-'l pot face nefăcut. Dar' nu se poate; și de aceea știu că nu voi mai avè pace și stare pe pămînt, ci voi pribegi într'una, ca un nemernic.

Ileana. E frumos cînd își ispășește omul păcatele prin aceea că le recunoaște. Dar' spune-mi Ionel, de ce nu privești tu niciodată la mine în față? Sînt eu atît de urîtă...

Ionel. (Confus). Că te-am văzut?... Da... *te-am văzut...* Adecă, nu mai cutez

să privesc în fața oamenilor, pentru-că toți se tem de mine...

Ileana. Eu nu mă tem Ionel. Privește-'mi numai drept în față... Sau te temi de fața mea, astăzi îngălbinită ca ceara?

Ionel. (Spăriat). Fața ta nu e galbină. E roșie. Tu n'ai fost nici-odată mai rumenă la față ca acum!

Ileana. (Îl fixează lung. Îl prinde de mână și spăriată îl întreabă). Ionel! Spune adevărul. Tu în noaptea aceea nefericită m'ai văzut și pe mine între cei morți! Așa e? Spune!

Ionel. (Se cutremură. Își smâncește mâna din mâna Ilenii și plângând fuge afară). Nu; nu te-am văzut. Pe tine nu te-am văzut...

Ileana. (Cade pe un scaun). Cu adevărat acum toate s'au sfârșit. Ionel m'a văzut și pe mine. Pe tata și pe mine! (După o pauză). Dar' ce are să mă spărie lucrul acesta? Că doar' e bine așa. Ce să mai caut eu în lumea aceasta? Dumnezeu e bun. Știe când să mă cheme. O știam eu de mult asta, dar' mătușa nu voia s'o creadă. Eată acum că se adevărește. Ionel m'a văzut între cei morți, cucul

'mi-a dat numai un an... și cucul nu minte... nu minte. (Se scoală de pe scaun). S'a sfârșit. În curând va fi adus în casa noastră un sicriu și în sicriu va fi așezată o fată. Clopotele vor suna la biserică și vor veni preoți îmbrăcați în haine sfinte, băieți cântăreți și șese flăcăi, cari vor ridica sicriul pe umeri. Și în urma sicriului? Nimeni! Cine mă va plânge? Nimeni, nimeni!... (Cade în genunchi și se roagă). Tu Doamne, care le vezi și le știi toate, iartă pe roaba ta pentru toate păcatele ce le va fi făcut, cu voe sau fără voe, cu fapta sau cu gândul, și fă să-î fie ușoară trecerea în lumea ceealaltă.

(Cortina mică).

Schimbare.

Cameră în casa lui Petrilă. E seară.

Scena III.

(Petrilă, întră, tușind, cu două săculețe cu bani într'o mână și cu luminarea aprinsă în ceealaltă mână. Pune luminarea și săculețele pe masă).

Petrilă. (Cu mâinile pe săculețe). Nu-î scăpare. Trebuie să se întemple. Am să mor.

Voiu muri. *Trebue* să mor! Dar' n'are a face. Nu e nici o supărare. Toți *trebue* să murim, mai curând sau mai târziu. Dar' înainte de moarte am să mă îngrijesc de prietenii mei, cei mai iubiți din lumea aceasta. (Șede la masă și desleagă un săculeț). Să vă văd încă odată iubiții mei. Poate că e mai pe urmă. Ce frumoși sînteți; cu pajure pe voi și cu foc în voi. Calzi, sînteți calzi, nu răci, ca oasele mele. (Leagă de nou săculețul). Binecuvîntat să fie cel-ce v'a adus în lume! Galbini, frumoși galbini, două mii de galbini, unu ca unu! (Desleagă încă odată săculețul și se joacă cu galbenii din el). Voi ați fost bucuria mea în lumea aceasta și acum *trebue* să mă despart de voi. Astăzi vă văd mai pe urmă. Dar' n'am ce face. *Trebue* să intrați și voi în pămînt, fiindcă și eu voiu intra în curînd în pămînt. La olaltă nu mai putem trăi și nici în groapă nu putem fi împreună, pentru-că oamenii cei fără inimă și suflet nu vă lasă să intrați cu mine și lângă mine în pămînt. (Leagă săculețul). De aceea am să vă îngrop eu pe voi, și apoi îngroape-mă și pe mine alții. Voi să nu simțiți durerea de a ajunge în mâni străine. În mânilor fetei mele stricate și în

ale ibovnicului ei, ale ucigaşului! Nu! (Dă cu mâna peste săculeţe). Ce bine a fost că v'am ascuns în moară! Şi ce bine e că am întabulat moara! Ei nu ştiu; ei cred că o primesc curată, scutită de datorii. Aşa! Se înşală! Douăsprezece sute am pus pe ea. Grea povară. Să vedem dacă o vor putè purta! Dar' dacă o pot?? Ştregarul e sîrguincios. Plăteşte datoria. Hm. *Eu* 'l-am învăţat să fie muncitor. Ce păcat. Nebunul de mine! Dar' n'are a face. Am să blastem moara, ca să nu se mai lege nici un bine de ea. Da! aşa voi face. Şi atunci să vedem ce vor putè ei începe cu o moară blăstemată. Dar' ântâiu banii îngropaţi. (Se scoală şi luând săculeţele în mână vrea să plece. Afară se aud paşi. Spăriat). Cine e? Cine vine? (Pune săculeţele pe masă şi le acopere cu căciula).

Scena IV.

(*Petrilă, Ileana, întră*).

Ileana. Pentru Dumnezeu tată, de ce te-ai dat jos din pat? Ce faci aici pe vremea aceasta?

Petrilă. Ce fac? Dar' ce vrei *tu* aici? Ce cauţi *tu* aici?

Ileana. Voiam să știu dacă mai ai trebuință de ceva, tată!

Petrilă. Nu vreau nimica. N'am trebuință de nimica. Cu atât mai puțin de tine. M'ai înțeles?

Ileana. Te rog, culcă-te tată. Știi ce 'ți-a spus doctorul ieri, să nu te scoli...

Petrilă. Doctorul zice ce el vrea și eu fac ce eu vreau. De ce 'l-ați adus? Am cerut eu să-'l aduceți?

Ileana. Mătușa a zis; și eu cred că 'ți-a voit binele prin aceasta.

Petrilă. Dacă ea 'l-a adus, ea să-'l plătească. Eu nu-'l plătesc. Nu! Eu știu că nu poate să-'mi ajute. Nu sînt bolnav. Mă înțelegi; nu sînt bolnav. Înainte cu patru săptămâni eram sănătos, tare, și numai răsufierea îmi era puțin împedecată. Dar' astăzi? Sînt o umbră! Și asta 'mi-a făcut-o ucigașul din care eu am făcut om. Așa-'mi răsplătește el bunătatea inimii. Dar' în focul iadului are să-'și ispășească păcatul!

Ileana. Tată, mergi și te culcă, pentru-că începe să fie frig. Și apoi ce treabă mai ai să stai aici?

Petrilă. Ce treabă? Cum? Ai vrea să nu mai fac chiar nimica? Să stau lat, cu mânilor pe piept, mortăciune întreagă, ear' voi să aveți mâni slobode să puteți pili, din dreapta și din stânga! Dar' ce ai făcut *tu*? Unde ai fost *tu* până pe vremea asta?

Ileana. Nu tu 'mi-ai spus tată să merg de acasă pentru-că vrei să dormi?

Petrilă. Da; și te-ai dus cu dragă voe. Abia ai așteptat să poți pleca, pentru-că aveai de lucru. Ha? Ce ai făcut? Unde ai fost? Ai pus făină în saci ca să aveți de nuntă? O, nu vă grăbiți. Mai așteptați nițel. Petrilă nu moare încă. Așteptați până moare și atunci puteți face colacii de nuntă și colacii de po-mană deodată. După-ce vor fi așezate oasele mele în groapă, aruncați pământul peste ele și alergați iute la biserică, la nuntă. În loc de jale: bucurie și petrecere. Cântece și dansuri. Așa-'i șede bine unei fete care cinstește pe tatăl-seu. Să se învîrte în horă! Așa! (Face încercare să joace cu scaunul; dar' ametește și stă să cadă. Ileana îl spriginește și-'l așază pe scaun).

Ileana. Vezi, vezi; ce faci tată? Mergi pentru numele lui Dumnezeu de te culcă!

Petrilă. Nu vreau! ai auzit? *Nu vreau* să mă culc. (O împinge dela masă). Mergi de aici. Du-te! Pleacă. Vreau să vorbesc de nunta ta. Ce? Să nu vorbească tata de nunta fetei lui? Și să nu se bucure de ea?

Ileana. Vai, înceată odată tată de a mă mai muștra. 'Ți-am spus și 'ți-am jurat, că între mine și Ionel rupe sînt toate legăturile de mai nainte. Nu vom fi o păreche nici-odată, întemple-se ori-ce. Și dacă vrei, îți pun nou jurământ, pe tot ce-'mi este mai scump și mai sfânt în lume.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Petrilă. Așa! Par'că cineva-'ți crede! Dar' de ce ar fi ucis el pe tata, dacă n'ar vrea să-'i iee fata? Ha? Și tu, dacă n'ai vrea să te măriți după el, de ce te-ai împotrivi să-'l afurisești împreună cu mine?

Ileana. Pentru-că e păcat tată. Blăstēm-ul e păcat!

Petrilă. Cum? E păcat dacă fata rostește afurisenie asupra capului ucigașului tatălui ei?

Ileana. Cel-ce blastēmă se amestecă în judecata dumnezeiască, — așa zice preotul. Și care păcat poate fi mai mare decât acesta?

Petrilă. Popa poate să spună ce vrea. Nu vreau să mai știu și să aud de nimica.

Ileana. Și totuși ar fi bine să chemăm preotul ca să-ți dea grijanie.

Petrilă. Nu vreau să-l văd. Să nu-și pună piciorul în casa mea. N'am lipsă de popă. N'am lipsă de grijanie. N'am omorât, n'am furat, n'am înșelat, n'am vătămât pe nimeni. De sufletul meu nu port nici o grijă și nici tu n'ai să-ți porți grija.

Ileana. Se poate să nu fie o fată îngrijorată de sufletul tatălui ei? Să nu fiu eu îngrijorată de tine când te văd în starea asta? Ești foarte slab tată, și e foarte cu putință, ca Dumnezeu să te cheme în curând la sine; de aceea ar fi bine dacă în aceste clipe din urmă te-ai pocăi și nu te-ai mai gândi la afurisenii și înjurături!

Petrilă. Dar' eu înjur și vreau să afurisesc pe ucigașul meu; și tu trebuie să înjuri și să afurisești cu mine. Și încă acum, numai decât. M'ai înțeles? Afurisește-l!...

Ileana. Asta n'am să o fac tată, ori-cât de mult ai dori să o fac!

Petrilă. Atunci am să te afurisesc și pe tine!

Ileana. Bunul Dumnezeu va pune mâna sa ocrotitoare deasupra capului meu și blăstēmul tēu nu mē va ajunge. Dumnezeu știe bine că *nu pot* face aceea ce ceri dela mine.

Petrilă. Nu poți? Ce? nu poți?? (Se scoală de pe scaun). Atunci afurisită sē...

Ileana. (Astupându-*i* gura cu mâna). Stăi tată; nu scoate cuvēntul din gură, pentru-că se poate, că înainte de a rēsări soarele a doua-oară ne vom afla amēndoi în fața lui Dumnezeu. Pentru-că sē știi tată, că în noaptea aceea nefericită Ionel *m'a vėzut și pe mine!*

Petrilă. (Emoționat). Și pe tine!.. Ce spui? Și pe tine? (Cade pe scaun. Cu blāndețā). Ileano! vreau sē mē culc. Mergi de te culcă și tu. N'am trebuință de nimica. Mergi de te culcă. Noapte bună Ileano. Noapte bună!

Ileana. Noapte bună tată! (Ese încet.)

Petrilă (trist.) Va sē zică *și pe ea!* A vėzut-o și pe ea! Biata fată. Și e atât de tinēră. Ce om afurisit și uitat de Dumnezeu. Sē ne omoare el pe amēndoi. (Sē scoală repede). Dar' nu-*i* adevērat! E minciună. Curată minciună. Așa zice ea, pentru-ca sē n'o desmoștenesc. S'o desmoștenesc? Tată a unei singure fete! N'ar fi bine. Și apoi cui sē

las banii? Surorii mele? N'a avut nici odată inimă curată pentru mine; a ținut totdeauna parte fetei mele îndemnându-o la nesupunere. Rudelor dela oraș? E un neam urîcios. Școalei, bisericii? Îi mănâncă popa și dascălul. Săracilor? Au fost totdeauna dușmanii mei. Ei 'mi-au scos numele că sînt sgârcit. Nu! Nu las la nime nimic. Nimeni să nu pună mâna pe banii mei; nici un om, ci *pămîntul* să-'i aibă, pămîntul să-'i înghită. Pămîntul m'a nutrit pe mine și el mă va înghiți și pe mine. (Ia săculețele în mână, stînge lumina și ese).

(*Cortina mică*).

Schimbare.

Partea din fund a grădinii lui Petrilă. Împrejmuire bună. În dosul gardului un deal mare. Pomi în grădină. În stînga un nuc mare. Lângă nuc o peatră. E noapte. Lună plină.

Scena V.

(*Ionel, sare gardul și intră în grădină. Se apropie de nuc*).

Ionel. (După o pauză). Vreau să o mai văd odată. O singură dată, chiar de ar fi mai

galbină decât ceara, galbină ca însași moartea. Numai odată și atunci s'a isprăvit, pentru totdeauna. N'am s'o vëd mai mult. (Privește în jurul seu). Dar' unde mă aflu? Unde sînt? În grădina morarului! Cum am ajuns eu aici? De bună-seamă am sărit gardul ca un hoț de noapte. Ce dureroase aduceri aminte mă leagă de acest gard trist și tăcut! Aici am cântat, de lângă el, ântâiu din fluiet doina care plăcea Ilenii. Se legăna codrul auzindu-o. Azi nu se mai leagăna codrul; mă leagăna eu, ca un om lipsit de pace, ca un om fără stare. Și acum trebuie să mă despart de toate. Trebuie să plec, mâne chiar, departe, cât se poate de departe, în altă țeară, unde să nu mă poată ajunge nici o aducere aminte. Dar' înainte de a pleca trebuie să o mai vëd odată. S'o vëd și să vorbesc cu ea. Dar' va voi ea oare să mă vadă și să vorbească cu mine? Și dacă ar vrea, eu ce anume aș avè să-'i spun? Ce 'i-aș putè spune? Să o liniștesc și să-'i spun, încredințându-o, că pe ea n'am vëzut-o în noaptea aceea nefericită? Dar' îmi va crede? Prea m'am dat de gol în rîndul trecut și nu îmi va crede. Oare s'a culcat sau veghiază

încă la patul bătrânului ei tată? (Privește în stânga). De colca voiu putè vedè mai bine fereastra ei. Nu cred sè se fi culcat. Nu poate dormi. 'I-am răpit somnul, eu nefericitul și netrebnicul. Mè voiu apropia încet de fereastră și voiu vedè dacă e lumină în odaia ei. Numai odată sè o mai pot vedè. O singură dată! (Ese prin stânga).

Scena VI.

(*Petrilă*, în suman lung și căciulă. În mână cu o lopată de fer, ear' subsuori cu două săculețe. Răsuflă greu. Întră din stânga).

Petrilă. Cățiva pași numai, și am obosit. Și cum am obosit! Abia mă țin picioarele. Par'că aș fi urcat muntele Sinai din biblie. Ei, dar' e greu drumul totdeauna când duci la groapă câte un prieten iubit. (Ține săculețele în mână). Îmi aduc aminte cum mă dureau picioarele și cât de obosit eram și atunci când am dus la groapă pe nevasta mea... Sînt tocmai cincisprezece ani... O vreme urîță, dureros de urîță. În urma mea, știu că nu va merge nimeni la groapă, așa ca sè-'i tremure picioarele. Dar' n'are a face.

(Pune săculețele lângă nuc). Aici se vă odihniți. Mai am un prieten care se odihnește aici; nu veți fi singuri. E *bălan*, credinciosul meu câne, care douăzeci de ani 'mi-a păzit cu credință casa și curtea, mai cu credință decât oamenii. În grija lui vă dau și pe voi. El se vă păzească. (Dă peatra la o parte). Știu că vă va păzi bine. Oamenii se vor teme să se apropie de locul acesta. A fost un animal, dar' animal credincios. (Începe să sape cu lopata). Hm; merge cam greu. E tare pământul. N'a plouat de multă vreme. Ce greu îmi cade să vă îngrop! (Lovește cu lopata în săculețe). Tot așa de greu cum v'am adunat, bucată la bucată. Dar' trebuie să vă îngrop. (Sapă mai departe). Par'că e tocită lopata asta de nu prinde. (Obosește). N'aș fi bun gropar. Ei, Nastase se pricepe mult mai bine. O să-'mi sape el o groapă și o să mă ascundă sub pământ, așa, cum ai ascunde o peatră în fundul apei. (Se proptește de lopată). Nu mai pot. Am obosit. 'Mi-au înțepenit mânilor. Și apoi și vântul ăsta suflă atât de rece. (Șede pe peatră). Vine dela munte. Dar' poate să sufle! Și muntele are comori; și comorile muntelui sânt bine ascunse

în fundul pământului. Nu le vede ochiu omenească și mână omenească nu se atinge de ele. Așa vă voi ascunde și eu pe voi. De aceea, la lucru; la lucru! (Se scoală și sapă mai departe).

Scena VII.

(*Petrilă, Ionel*, vine din stânga. Mai târziu *Ileana* și doi ucenici).

Ionel. (Pentru sine). E lumină în cămăruța ei. Nu s'a culcat. Dar' nu pot s'o văd și n'am s'o mai văd. 'I-am văzut numai umbra, și dela umbra ei am cerut iertare și umbrei ei i-am spus rămas bun pentru totdeauna. (Privește lung în stânga).

Petrilă. (Se clatină de oboseală.) Iute, iute, că moartea poate să vină în fiecare clipită și-'mi află comoara neîngropată. Și ce comoară frumoasă! Numai aur lucitor. Iute, iute; pe lucru! (Vrea să sape mai departe, dar' lopata îi cade din mână).

Ionel. (Auzind sgomotul). Ce e? Ce a fost? (Zărește pe *Petrilă* și merge spre el). Cine e? Cine e aici?

Petrilă. (Spăriat). Vai de mine, moartea! Eată moartea! Alergați, nu mă lăsați! Mă ia moartea! (Cade de pe picioare).

Ionel. (Îl prinde în brațe). Ajutor! Cine e? Vai de mine, e morarul. Ajutor! Ajutor! Și ce căuta el oare aici pe vremea asta? Să nu moară cumva în brațele mele. Ajutor! Ajutor! (Lovește cu piciorul în săculețe). Ce e asta? Săculețe cu bani? Dumnezeuule sfinte; voia să-și îngroape banii! Ajutor! Veniți că moare!

Doi ucenici. Ce e? Cine strigă?

Ionel. Veniți, că moare morarul.

Un ucenic. Meșterul? Să moară aici?
(Se apropie de Petrilă).

Ileana. (Vine grabită din stânga). Ce e pentru Dumnezeu?

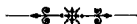
Un ucenic. Moare meșterul.

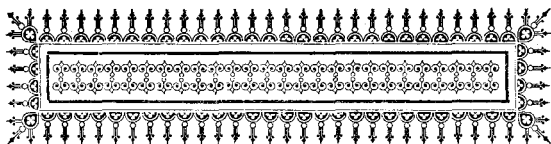
Ileana. Tata?

Ionel. (Îl scapă din mână). E mort. S'a sfârșit!

Ileana. (Privește cu dispreț la Ionel). Pieri de aici, *ucigașule!* (Ionel fuge, Ileana cade în genunchi la capul lui Petrilă).

(*Cortina mare*).

Actul V.

Cârcîma din sat. Aranjată ca mai nainte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scena I.

(Gherghel și Ana).

Gherghel. Așadar' e adevărat ce se vorbește, că cu sănătatea Ilenei merge foarte rău?

Ana. Prea adevărat. Ieri a fost la ea medicul dela oraș și a spus primăresei să stee gata, cu toate la îndemână, pentru-că Ilena abia va ajunge ziua de Duminecă. Și ieri seară au chemat și pe popa, să o împărțășească cu cele sfinte.

Gherghel. Ce nenorocire pe familie! Abia sînt două luni de când muri *Petrilă*, ear' acum îi urmează fata.

Ana. E groaznic de tot. Și unde mai pui, că pe ce cale a murit bătrânul! Zău că n'a mers treaba pe cale curată. Și apoi fata! Fata moare de supărare și de inimă rea.

Gherghel. E o istorie care într'adevăr te poate face să-ți perzi curajul. Totdeauna când trec pe lângă moară și-i ved pustiitatea, ved lipsa bătrânului și a Ilenei, zău că-mi vine să cred că nu mai sânt în satul meu și că apa nu mai curge, ca mai nainte, la vale, nu mai șoptește cu aceeași tăinicie ca mai nainte, și roțile dela moară nu se învîrtesc cu aceeași vioiciune ca mai nainte.

Ana. Vezi, și tu totuși nu credeai, că cei-ce mor în anul acesta, merg în noaptea din Sâmbăta morților la biserica din cimiter! Dar' Ionel 'ți-a dat dovezile în mână — cum se zice.

Gherghel. Mai știi cum se va fi întâmplat lucrul? Adevărat, că și părintele Serafin zice, că nimic nu e cu neputință. De multe ori se întâmplă și lucruri de necrezut, însă numai pentru a da pedeapsă celor-ce caută să ispitească puterea de sus. Dar' oare cu Ionel ce poate fi? Pe unde să fie? Dela moartea morarului nu se mai aude nimica de el.

Ana. Lasă-'l acolo unde o fi. Bine că nu e aici. Ce vrei, era o vieață de nesuferit în cele patru săptămâni cât a stat acasă. Nu cuteza omul să ese din casă afară de frică să nu-'l întâlnească, pentru-că toți se temeau că le va zice, cu privirea sa spărioasă și înspăimântătoare : „Tu nici nu știi cât de aproape stai de mormânt ! Află deci că eu te-am văzut și pe tine printre morți !“ Brrr ! Ce lucru groaznic !

Gherghel. Fleacuri. Poate să tot privească în fața omului, n'are a face. Ceea-ce vrea cel de sus se întâmplă și fără să 'ți-o prorocească cineva!

Ana. O fi. Dar' totuși e lucru îngrozitor să știi tu înainte voea lui Dumnezeu, de care nu te poți feri. Eu zic că e fericire că s'a dus dela noi, și lasă-te nu-'l mai dori. Zău așa! (Cineva bate la ușă).

Gherghel. Întră !

Scena II.

(Cei de sus, Ionel, intră).

Ionel. Bună ziua !

Gherghel. Uite, Ionel !

Ana. (Spăriată). Vai de mine ! Copiii ! Unde-'s copiii ? Să nu te uiți la copiii ! Lasă-'mi

copiii mei! Auzi! Să nu te uiți la ei. Numai la copii să nu ți uiți! (Ese grăbită).

Ionel. Ce vă temeți de mine? Văd că nu s'a spălat de pe mine urma blăstемului. Rămâi cu bine! (Vrea să plece).

Gherghel. Rămâi Ionel; rămâi și șezi. (Îi întinde mâna). Bine ai venit la noi. Mie poți să-mi tot privești în față cât îți place, pentru-că eu nu mă tem, chiar de ar fi tipărită moartea pe fruntea ta. Ar fi rău, nu-ți vorbă, să mor acum, la tinerețe, despărțindu-mă de soție și copii, dar' soldatul știe bine, mai bine decât ori-și-cine, ce însemnează aceea: »azi eu, mâne tu«. Șezi Ionel; șezi că vei fi obosit. Îți merge rău cu sănătatea. Cum?

Ionel. Rău?... Da... E vreme rea.

Gherghel. Ei, spune-mi pe unde ai umblat în vremea din urmă?

Ionel. Acasă nu mai puteam să rămân, ear' prea departe earăși nu puteam să mă duc, deși aveam de gând să trec granița, în altă țeară. Am muncit deci când aici, când colea, mai mult în pădure, la păzit de vite, ear' pe vremea secerișului 'mi-am făcut de nou un fluier și am intrat în șirul secerătorilor. De

nu-'mi spărgeam eu atunci fluierul, nimic nu s'ar fi întemplat din toate nefericirile deslănțuite! Da, da; atunci când am făcut acest lucru prost a intrat necuratul în mine, și el le-a făcut toate... toate.

Gherghel. Ei, lasă acum vorba asta. Va să zică, ai fost la seceriș?

Ionel. La seceriș. Patru săptămâni le-am cântat secerătorilor din fluier. Ieri s'a isprăvit secerișul și eu am plecat acasă, pentru-că am auzit că e rău cu Ileana și că va trebui să moară. De aceea am venit.

Gherghel. Așa aud și eu, că e foarte rău cu ea. Dar' în cele din urmă Dumnezeu mai poate face minuni!

Ionel. Cu noi nu! Știam eu de mult că așa are să fie; și acum e hotărît că așa va fi. Am fost la părintele Serafin. Dela el vin acum. S'a dus la Ileana s'o roage să mă ierte. Dacă mă va ierta, părintele mă va chema să o văd și să mă mai vadă și ea, mai pe urmă. Eu așa cred, că dacă o mai văd odată și dacă mă iartă Ileana, voiu putè merge unde vreau; nu mă va mai ținè nimica legat, ca acum. De aceea, am venit să te rog ceva.

Gherghel. Cu plăcere, numai dacă se poate!

Ionel. Când am plecat din sat aveam niște bănișori, la cari am mai adăogat câștigul din urmă. (Scoate o punguliță din sân). Aici sînt toate prisosințele mele. Te rog să le predai mamei...

Gherghel. Ce, tu n'ai dat față cu mamă-ta, și nici nu vrei s'o vezi?

Ionel. Nu. A avut prea multă grijă și năcaz cu mine, și eu 'i-am făcut prea mare supărare. Ce se caut la ea? Binecuvîntarea ei nu 'mi-ar da-o din întreagă inimă, ear' banii nu 'i-ar primi dela mine.

Gherghel. Dar' uite Ionel, Ileana e tinărah și poate să scape cu sănătatea...

Ionel. Nici vorbă... Nu, nu! Asta o știu eu mult mai bine. Dă tu numai banii mamei, așa cum te rog, și spune-'i să nu-'și facă inimă rea pentru mine.

Gherghel. Mie toate astea nu-'mi plac băiete. Ean' vezi și te lasă de gânduri rele, dacă cumva ai de cuget să-'ți faci *ție* ceva rău.

Ionel. Crezi tu, că dacă am căzut odată în brațele necuratului nu mă mai pot scutura de el? Nu te teme de nimica!

Gherghel. Să de Dumnezeu să fie bine. Dar' cu pribegirea vecinică earăși nu merge. Ar trebui să te apuci de nou de măiestrie. Sînt atâtea mori... poate-că este loc și la moara Ilenei.

Ionel. Nu mai pot suferi sgomotul morii și șopotul apei. Voiu face altceva. Ție pot să-ți spun toate. Voiu intra la miliție. Vreau să fiu soldat. Așa cred că pe calea asta pot să scap mai ușor de greutatea ce mă apasă. Acolo poate-că le voiu uita toate... toate.

Gherghel. Știi că-'mi place? Asta chiar îmi place. Bine faci că faci așa. Soldatul n'are vreme să se lupte cu griji și cu necazuri. Și duce vieța cea mai frumoasă. Dar' ascultă, dacă întri la miliție să nu uiți trei lucruri; să 'ți-le spun...

Ionel. Te ascult. Dar' uite, nevasta ta și copiii tăi stau ascunși alături, pentru-că se tem de mine. Să-'i scoatem din închisoare și să-'i scăpăm de groaza care 'i-a cuprins. Să eșim afară, prin curte, unde putem vorbi în tihnă și fără să supărăm pe nimeni.

Gherghel. Bine zici! Sau și mai bine, să mergem în grădină. Am să-ți arăt un măr care înflorește a doua-oară, acum, toamna.

Ionel. Ce? Inflorește?... Vezi bine, toate înfloresc, în fiecare an, odată, de două-ori, numai inima zdrobită nu mai înfloresce nici-odată.

Gherghel, Vină Ionel, vină! (Es amândoi).

(*Cortina mică*).

Schimbare.

Cameră în locuința primăresei. În fund perdea; în dosul ei cameră de dormit. Ușă la stânga. În dreapta un fotel mare de piele. În stânga fereastră, prin care străbat ultimele raze ale soarelui ce apune.

Scena III.

(*Preotul Serafin, Ileana, Primăreasa și vęd. Negrescu*).

Preotul Serafin. (Cu fața spre camera de dormit). Faceți tot ce vă cere; și scoateți-onițel aici, la lărgămēt. N'are sē-'i facă rēu. (Pentru sine). De ce sē nu se bucore încă odată de marea și frumoasa operă a Creatorului atotputernic? E mai pe urmă. Biata fată! (*Primăreasa și vęd. Negrescu* aduc pe Ileana de subsuori din camera de dormit și o pun în fotel cu fața cătră fereastră).

Primăreasa. Așa! Dar' prea mult n'ai să stai aici, Ileano! Vei merge ear' în pat. Te obosești prea tare și știți ce a zis doctorul: liniște și earăși liniște.

Ileana. Num'atâta stau cât vrei tu, mătușo! Num'atâta! (Privește afară prin fereastră). Vai, cât de frumos se ascunde soarele după deal. De multe-ori 'l-am văzut, eșind de după deal și apunând în dosul dealului, dar' n'a fost nici-odată așa de frumos ca astăzi. Ca o floare înflorită! Vom avè o toamnă lungă și frumoasă în anul ăsta! Așa-'i mătușo?

Preotul Serafin. Da; cel Atotputernic e bun și milostiv; ne face părtași de toate frumsețele pământești, și de toate bunătățile sale. Dar' să vorbim despre alta, Ileană. Cum vèd, cu cerul te-ai împăcat; dar' vorba e, că împăcată ești și cu oamenii? Cu toți?

Ileana. Da, părinte. Mie nu 'mi-a făcut nimeni nici un rău; ear' aceia pe cari eu 'i-am supărat, m'au iertat de mult. Așa e mătușo? (Întinde mâna primăresei și vèd. Negrescu).

Primăreasa. (Strîngându-'i mâna). Nu vorbi așa fată. Să dee Dumnezeu să te însănătoșezi de nou, și vei vedè cum te vom iubì noi, — mai cu drag ca mai nainte.

Ved. Negrescu. Da Ileano, vei vedè tu !

Ileana. (Clatină din cap negativ).

Preotul. Dar' uite, Ileano, mai este și *Ionel*, fiul femeii acesteia. (Arată spre văduva Negrescu). Știu că ai fost prea aspră cu el când 'l-ai văzut mai pe urmă; 'l-ai numit chiar *ucigaș*.

Ileana. Așa e; am fost prea aspră, și m'am căit mult că am fost așa cum am fost. Dar' știi bine părinte că el a băgat pe tata în groapă.

Preotul. Pe tatăl-tău 'l-a chemat Domnul la sine, și noi știam toți de mult că așa are să se întempe. *Ionel* a greșit numai într'atâta, că a ispitit pe Dumnezeu. Dar' pentru fapta aceasta 'și-a primit pedeapsa, perzându-'și întreaga fericire lumească de care putea să fie împărțășit dacă lăsa în grija Domnului toate afacerile sale. Omul însă se nu poarte dușmănie cu nimeni, ales atunci, când pedeapsa de sus croită este; de aceea e de datoria ta creștinească să te împaci cu *Ionel* și să-'l ierți.

Ileana. Ce? Se poate una ca asta?

Preotul. Așa întreabă o adevărată fată de creștin? Sigur că se poate.

Ileana. Nu se va supăra tata, în groapă, dacă eu mă împac cu cel mai mare dușman al lui?

Preotul. În mormânt nu este pismă, ură, mânie, nu este dușmănie. Poți deci să ierți fără nici o temere; poți să ierți și din gură, căci ved că din inimă ai iertat de mult.

Ileana. Cu tot dragul, cu toată plăcerea părinte, dacă d-ta crezi că se poate. Astfel 'mi-ar căde și mie o peatră grea de pe inimă, care mă apasă atât de mult. Spune-'i părinte, spune-'i mătușo, spune-'i vecino, spuneți-'i toți, când o fi să-'l întâlnești....

Preotul. Nu vrei să-'i spui tu singură? Ionel e aici!

Primăreasa și ved. *Negr.* Aici?

Preotul. Da! Înainte cu un cias a fost la mine și m'a rugat să vorbesc cu Ileana să-'l ierte. Vrei să-'l vezi Ileano?

Ileana. (Răspunde afirmativ cu capul).

Preotul. (Cătră ved. *Negr.*) Mergi de-'l chiamă. Il vei afla în cârcimă la Gherghel. (Ved. *Negr.* ese).

Ileana. (Aruncând de nou privirea prin fereastră). Vai! S'a stîns!

Primăreasa. Ce 'ți-e, dragă Ileană?

Ileana. Soarele a apus, și ziua de astăzi e îngropată! S'a stîns!

Preotul. Da; și după ziua de astăzi vine noaptea, și noaptea e scurtă pentru cel-ce se odihnește pe perinele moi ale unei conștiințe curate. Ear' ziua ce va veni în urma nopții, va fi cu mult mai luminoasă decât ziua înmormântată.

Ileana. Cât de frumos vorbești d-ta părinte! Așa e părinte, că am să vîd pe mama și pe frate-meu, în lumea cealaltă?

Preotul. Cu siguranță.

Ileana. Dar și pe tata? Așa e că și pe tata îl voi vedea, deși a murit fără grijanie?

Preotul. N'a fost vina lui. Domnul 'l-a iertat, fiind mila celui de sus o fântână, care nu seacă în veci!

Scena IV.

(*Ileana, Primăreasa, Preotul, vîd. Negrescu* intră cu *Ionel*, care se oprește sfîcios lângă ușă).

Vîd. Negrescu. Eată Ionel! 'L-am întîlnit afară la poartă.

Preotul. Vină mai aproape fiule și primește mîna fetei acesteia care te iartă din toată inima, așa cum ai cerut tu!

Ionel. Îți mulțumesc părinte! Îți mulțumesc. (Privind spre Ileana se spărie și-și acopere fața cu amândouă mâinile). Dumnezeuule sfinte!

Ileana. Te sparii, Ionel, când mă vezi? Vină mai aproape că eu nu pot vorbi tare. 'Mi-se îneacă vorba în grumaz!

Ionel. (Se apropie de ea). Aici sînt Ileano!

Ileana. Am fost prea aspră cu tine în rîndul trecut. Vrei să mă ierți Ionel?

Ionel. (Cade în genunchi lângă ea). Nu; tu să mă ierți pe mine Ileano! Tu nu 'mi-ai făcut nici un rău. Ai spus numai adevărul. Iartă! Eu 'ți-am făcut ție atîta supărare și atîta inimă rea, că n'ar fi destul nici o sută de ani pentru a te ruga într'una să mă ierți. Și acum, poate-că în cele din urmă te mai bag și în groapă...

Ileana. Nu e vina ta Ionel. Negreșit că voiu muri, și încă foarte curînd, dar' nu e vina ta. Eu o știam aceasta înainte de a pleca tu dela noi. 'Mi-a spus-o cucul. E voea lui Dumnezeu, nu e vina ta Ionel. Nu! (Se proptește de spatele fotelului pentru a se odihni).

Primăreasa. Nu vorbi prea mult dragă, că-'ți face rău.

Ileana. Lasă mătușo, lasă. (Intinde lui Ionel mâna). Așadar' să iertăm unul altuia. Din tot sufletul și din toată inima!

Ionel. Nu sînt vrednic Ileano de iertarea ta!

Ileana. Roagă și tu pe cel de sus, cum 'l-am rugat eu, și-'l voi mai ruga, să ne ierte pe amîndoi.

Ionel. Îl voi ruga, ziua noaptea. (Ileana se proptește de nou de spatele fotelului. Respiră greu. Inchide ochii. Ionel se scoală în picioare).

Ileana. (Deschide de nou ochii). Ionel! Unde fugi?

Ionel. Aici sînt, lângă tine, Ileano!

Ileana. Fă-'mi o bucurie și o plăcere, Ionel. Cîntă-'mi din fluier, cum cîntai odată, — doina mea. 'Mi dor să o aud și să te aud, încă odată, mai pe urmă!

Ionel. Nu voi pute Ileano, că mă îneacă... mă apasă... mă înăduș... (își șterge lacrămile pe ascuns).

Ileana. Ionel! Doară nu vei plînge pentru-că cel de sus mă chiamă la sine? Mă

pismuești și pentru aceasta? Nu vrei să mă împărtășesc odată de fericirea vecinică?

Ionel. Îți cânt Ileano, îți cânt. (Pune fluierul la gură).

Ileana. (Arată cu mâna spre fereastră). Nu aici! Acolo! Ca-și-cum ai fi pe deal. Sau în fundul grădinii. Cum făceai altă-dată. Să-'mi vină cântecul din depărtare! (Ionel îi strînge mâna ca de rămas bun, ese, postându-se sub fereastră. Se aude melodia unei doine cântată din fluier. Ileana ascultă cu zimbet pe buze și cu mâinile încrucișate pe piept, la finea cântecului cade cu capul pe spatele fotelului. Cei prezenți sar în jurul ei).

Preotul. (După o pauză scurtă). A răposat în Domnul. Rugați-vă pentru ea!

Toți. S'o ierte Dumnezeu!

(Fluierul se aude mereu în depărtare).

(*Cortina mare*).

—*—
3428-1900